

DIAKONIA

1/2018

Maallista ja
taivaallista
leipää

Onko sovinnon
henki taas
hakusessa?

Ruoka-
avun
stigma

1 • 2018

sisältö

- 3** **Pääkirjoitus**
Lääkettä empatia-anemiaan
- 4** Mahdottomien valintojen arki
- 6** Pakolaiset näkevät nälkää Ugandassa
- 8** Maallista ja taivaallista leipää
- 10** Leipä on enemmän kuin elintarvike
- 12** Anne meille tänään jokapäiväinen leipämme
- 15** Kirkon diakonian päivät Lahdessa 13.–15.9.2018
- 16** Usko kantaa katosyksystä uuteen kevääseen
- 18** Hyvinvointivaltio on heikentynyt
- 20** Ruoka-avun stigma
- 24** Ruokajakelu – osattomuuden demonstraatio vai osallisuuden ilmaus?
- 26** Kestävää ruokailua suurella sydämellä
- 28** Kohtaamista Arkiaterialla ja Jatkoilla
- 29** Surukonferenssi 2018 Tampereella

- 30** Ei ainoastaan leivästä
- 32** Aaltoliikettä Imatran diakoniatyön vastaanotolla
- 34** Hyvä ruoka, parempi mieli
- 36** Mikä ihmeen Siunsote?
- 38** Yhteistyötä arjen kohtaamisissa
- 40** Yhteydenottokortti löytää syrjään jääneitä vanhuksia
- 42** Sisäilmasairaalan toivoton arki: ”Pahinta on ymmärtämättömyys.”
- 44** Keski-ikäinen kriisirahasto
- 46** Tulevaisuuden työpaikka
- 48** Onko sovinnon henki taas hakusessa?
- 51** Diakonia+
- 52** Kirkon kasvatusta panostaan rauhaan
- 54** Vastaus Kai Henttoselle
- 55** Rajat ylittävä lähimmäisyys
- 58** Merimieskirkko on Brysselin suomalaisten tukikohta
- 60** **Hartaus:** Leipääntynyt usko

Lääkettä empatia-anemiaan

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 20 vuotta nk. Nälkäryhmän kannanotosta. Nälkäryhmä edellytti, että eduskuntavaalien jälkeen asetettava hallitus edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Vaade on edelleen ajankohtainen.

Tuon kannanoton jälkeen kirkko on esittänyt ohjelmakohtia ja linjausehdoituksia hallitusohjelmiin yksin ja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Köyhyyskysymys on ollut toistuvasti kirkon kannanottojen agendalla ja keskeisenä viestinä. Viimeksi arkkipiispa **Kari Mäkinen** johtaman Köyhyysryhmän esityksessä vaadittiin, että hallitusohjelmassa huomio tulee kiinnittää niiden hyvinvointiin, jotka ovat joutuneet tai uhkaavat joutua hyvinvointiyhteiskunnan katveisiin: ”Sosiaalisesti ja eettisesti kestävässä yhteiskunnassa hyvinvointia ja yhteiskunnan tilaa arvioidaan vaikeimmassa tilanteessa olevien näkökulmasta.” Taloudellisen kestävyysvajeen hoitaminen ei saisi synnyttää inhimillistä ”kestävyysvajetta”.

Viimeaikaista yhteiskunnallista päätöksentekoa on kuitenkin kritisoitu juuri tästä käsin; näyttää siltä, että päätösten vaikuttavuusarvioita ei ole tehty etenkin heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta. Hyvä tahto on kuihtunut hyväiksi aikomuksiksi.

Tutkijat puhuvat tässä yhteydessä empatiavajeesta ja -kuiluista. Ilmiötä voisi kutsua myös empatia-anemiaksi, myötätunnon puutteeksi. Kun kokemusmaailmamme erkaantuvat riittävästi, emme tunnista ja ymmärrä toisenlaisessa elämäntilanteessa elävien todellisuutta ja jokapäiväisiä haasteita. Vaarallista ja tuhoisinta tämä tietämättömyys ja ymmärtämättömyys on silloin, kun sen varassa tehdään yhteiskunnallisia päätöksiä. Tai kun se valjastetaan tarkoituksettisesti vaikuttamisen välineeksi, kuten esimerkiksi nk. sosiaalipummikeskustelussa ja vihapuheessa on tehty. Karkeilla yleistyksillä, ihmisen arvokkuutta ja toimijuutta mitätöivällä puheella muokataan yleistä mielipidettä.

Monet kertovat kokevansa, että kun he ovat joutuneet työttömiksi ja sosiaaliturvan varaan, he ovat menettäneet ihmisarvonsa ja että heihin suhtaudutaan kuin he olisivat yhteiskunnan syöpäläisiä. Näyttää siltä, että empatia-anemiaan liittyy toisinaan hyväosaisuusharha. Hyväosaisuuden kasautuessa ihmisen harhaisuus omien asioiden merkityksestä kasvaa. Ymmärrys ihmiselämän sattumanvaraisuutta kohtaan vähenee, vaikka kenelle tahansa voi tapahtua mitä tahansa ja milloin tahansa.

Ymmärryksen ja myötätunnon herättäminen elämän haavoittavuutta ja haa-

voitettuja kohtaan on tehtävä, joka kuuluu myös ja erityisesti kirkolle. Samalla meidän tulee varoa, että tyytyisimme hyväntekeväisyisyhteiskuntaan; sen historia on synkkä. Meidän tulee edellyttää kaikkien hyvinvointia ja ihmisarvoista elämää edistävää yhteiskuntaa, jossa esimerkiksi kenenkään ei tarvitse mennä leipäjonoon jonottamaan armoita ylijäämäpaloja.

Kirkko muistuttaa tänä vuonna mm. Yhteisvastuukeräyksen kautta, että perusturvamme on luvattoman ja hävyttömän huonossa kunnossa. Useat eri tahot, myös kansainvälisesti (Euroopan neuvosto, YK), ovat edellyttäneet, että Suomen tulee nostaa perusturvan tasoa. THL:n arvioiden mukaan Suomessa elää 471 000 ihmistä, joiden tulot eivät riitä arjen perustarpeisiin, kuten asumiseen, ruokaan ja terveyden hoitamiseen. Pyrkimys ymmärtää tätä monimuotoista elämäntodellisuutta on ensimmäinen askel parempaan poliittisessa päätöksenteossa. Medialla on ratkaiseva rooli empatia-anemian parantamisessa ja muutospaineen kasvattamisessa. Eduskuntavaalit ovat vuoden kuluttua, muutoksen on käynnistytävä jo nyt.

Kalle Kuusimäki
kalle.kuusimaki@evl.fi

Titu Kontuniemi

1/2018

JULKAISIJA Diakonia ry: Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinussäätiö. HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA Tiina Laine KUSTANTAJA Diakonia ry TOIMITUSKUNTA Pekka Asikainen, Kari Latvus, Heini Lekander, Mikko Malkavaara, Irene Nummela, Marko Pasma, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Seppo Sulkko TOIMITUS PL 210, 00131 Helsinki PÄÄTOIMITTAJA Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi TAITTO JA PAINO Grano Oy TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET Perry Johansson, p. 040 734 4015, perry.johansson@ekumenia.fi TILAUSHINTA kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. KANSI Antti Sepponen LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 2/2018 ilmestyy 15.5.2018. Lehden teemana on Hyvää tekevää diakonia? ISSN 0355-8797

Mahdottomien valintojen arki

Jokapäiväinen leipä on ihmisarvoisen elämän perusedellytys. Miljoonien ihmisten, myös monien suomalaisten, kohdalla karu totuus on kuitenkin se, että ruokaa ei ole riittävästi.

Suomalainen nälkä juontaa juurensa mahdottomilta tuntuviin valintoihin, joita pienillä tuloilla sinnittelevät ihmiset joutuvat pakon edessä tekemään arjessaan. Ruoasta tinkiminen on monelle ainoa mahdollinen vaihtoehto, jos toisessa vaakakupissa painavat lainanlyhennykset, vuokra, lasut, lääkekulut tai lasten harrastukset.

Myös yllättävät elämänkriisit, sairastuminen tai työttömyys keikauttavat talouden helposti päälaelleen. Tulotaso romahtaa nopeasti, mutta menot eivät katoa hetkessä mihinkään. Mitä tehdä, jos pakollisten menojen jälkeen tilille jää pari euroa, joilla pitäisi pärjätä seuraava kuukausi?

Tukahduttavia lukuja köyhyydestä

Myös tilastot kertovat karua kuvaa suomalaisten arjesta. EU:n tulo- ja elinolosuhteiden mukaan vuonna 2014 Suomessa eli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä 904 000 henkilöä eli noin 16,8 prosenttia kotitalousväestöstä. He ovat ihmisiä, joiden kohdalla vähintään yksi seuraavista kriteereistä

täyttyy: henkilö kuuluu pienituloiseen kotitalouteen, kotitalouden työpanos on vuoden aikana ollut vähäinen tai kotitalous kärsii vakavaa ai-neellista puutetta.

Tilastokeskuksen tulonjakotilasto joulukuulta 2017 näyttää 637 000 suomalaisen elävän suhteellisen köyhyysrajan alapuolella eli heidän tulo-nsa jäävät alle 60 prosenttiin väestön keskimääräisestä käytettävissä olevasta tulosta. Esimerkiksi yksin asuvan aikuisen kohdalla se tarkoittaa verojen jälkeen 1 185 euron tuloja kuukaudessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan noin 470 000 suomalaisen tulot eivät riitä kohtuulliseen vähimmäiskulutukseen eli alittavat niin sanotun minimibudjetin. Se tarkoittaa vieläkin syvempää köyhyyttä kuin suhteellinen köyhyys tai pienituloisuus.

Ruoka-apu ei kuulu hyvinvointiyhteiskuntaan

EU-Elintarviketuen jakelua seurakuntiin koordinoivan Kirkkopalvelut ry:n mukaan ruoka-avun piirissä vuonna 2016 oli noin 106 000 ihmistä. Heistä suurin osa oli yksinhuoltajia, pienituloisia, perustulon varassa eläviä, osa-aikatyötä tekeviä ja pienellä eläkkeellä kituuttavia ikäihmisiä.

Vaikka nälän syyt ja mittakaava ovat Suomessa toisenlaisia kuin maailman katastrofialueilla, silti leipäjo-

nojen asiakkaista yli viidesosa koki nälkää jatkuvasti tai melko usein, ilmenee köyhyystutkija **Maria Ohisalon** vuosina 2012–2013 keräämästä tutkimusaineistosta.

Hyvinvointitutkija **Tuomo Laihia-**helmikuussa 2018 tarkastetun väitöskirjatutkimuksen mukaan kolme neljästä ruoka-avun saajasta kärsii syvästä taloudellisesta huono-osaisuudesta. Kolmasosa avunsaajista kokee ruoka-apuun turvautumisen häpeälliseksi, erityisesti silloin, kun epäonnistuminen itsensä tai perheen elättämisessä aiheuttaa huonommuuden ja ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa omaan viiteryhmään ja sen odotuksiin.

Ruoan jonottaminen ulkona ihmisten katseiden alla ei ainakaan vähennä häpeän tunnetta ja saattaa aiheuttaa avusta kieltäytymistä, vaikka tilanne olisi vaikea. Myös netin keskustelupalstoilla ruoka-apua saaneisiin kohdistuu rankkaa arvostelua – köyhyyden koetaan monesti olevan ihmisen oma vika.

Ruoka-apu on nopea vastaus akuuttiin hätään, ja sen myötä voidaan myös laajasti tavoittaa vaikeuksissa olevia ihmisiä ja ohjata heitä muiden palvelujen piiriin. Pysyväisratkaisuksi muodostunut ruoka-apu ei kuitenkaan kuulu hyvinvointiyhteiskuntaan.

Salla Peltonen
viestintäpäällikkö

#RUOKATRENDIT2018

Lähteet:

Ohisalo, M. Kuka seisoa leipäjonossa? Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 83, Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala 2014.

Kirkkopalvelut ry: EU-elintarviketuen jakelu vuonna 2016.

Laihiala, T. Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonosta: huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus. Väitöskirjatutkimus, Itä-Suomen yliopisto, 2018.

Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Suomen sosiaalinen tila 4/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Tulonjakotilasto, Tilastokeskus.

Yhteisvastuu 2018 torjuu nälkää ja köyhyyttä

Suomessa Yhteisvastuukeräyksellä tuetaan taloudellisesti vaikeassa tilanteessa eläviä ihmisiä yhteistyössä Kirkon diakoniarahaston ja paikallisseurakuntien kanssa. Diakoniarahastosta myönnetään noin 2 000–4 000 euron suuruisia kertaluontoisia avustuksia esimerkiksi välttämättömiin hankintoihin tai talouden tasapainottamiseen sairauden, pitkittyneen työttömyyden tai yllättävän elämäntilanteen vuoksi kohtuuttomiin vaikeuksiin joutuneille ihmisille. Seurakunnissa yhteisvastuuvaroin pyritään tuomaan välitöntä helpotusta vähävaraisten ihmisten arkeen esimerkiksi ruoka-avun kautta.

Ulkomailla yhteisvastuuvaroin autetaan katastrofien ja konfliktien aiheuttamissa hätätilanteissa pahiten kärsineitä ihmisiä. Heille turvataan muun muassa riittävän ravinnon, välttämättömien perustarvikkeiden ja puhtaan veden saanti sekä mahdollisuus terveydenhoitoon, majoitukseen sekä lasten ja nuorten koulunkäyntiin. Aikuisille järjestetään esimerkiksi maanviljelytaitoja parantavaa koulutusta sekä jaetaan siemeniä ja pienviljelyssä tarvittavia työkaluja perheen toimeentulon tukemiseksi. Avun vie perille Kirkon Ulkomaanapu.

sota autioitti Etelä-Sudanin vilja-aitan

Pakolaiset näkevät nälkää Ugandassa

Ruoka on alati Etelä-Sudanista Ugandaan paenneen Muja Rosen mielessä. Yksinhuoltajan elämä on raskasta Bidibidin pakolaisasutusalueella, jossa yli 80 prosenttia asukkaista on naisia ja lapsia.

Lapset olivat leikkimässä, kun sota löysi 34-vuotiaan **Muja Rosen** perheen Etelä-Sudanissa.

Hallituksen sotilaat saapuivat yhäkin kotikaupunki Kajo Kejiin. He joutuivat saman tien kapinallisjoukon yllättämiksi. Ihmisiä tapettiin ja heidän omaisuuttaan varastettiin.

Rosen mies oli poissa kotoa, ja ristitulessa Rose teki elämänsä vaikeimman päätöksen. Hän otti lapset mukaansa ja juoksi niin kovaa kuin jalat kantoivat. He kulkivat läpi erämaan kohti Ugandaa, ja Rose valvoi yöt suojellakseen lapsia villieläimiltä. Heillä ei ollut ruokaa eikä vettä.

”Lapset itkivät nälkää ja uupumusta. Kun löysimme kuivuneen joenuoman, yritin kaivaa maahan imeytynyttä vettä, jotta lapsille olisi juotavaa.”

Lapset jatkuvasti kipeinä

Vuotta myöhemmin kaikki lapset istuvat saviuunin ympärillä Bidibidin pakolaisasutusalueella. Turun kokoinen alue olisi 290 000 asukkaallaan Suomen toiseksi väkirikkain kaupunki Helsingin jälkeen.

Saviuuni sijaitsee pihan ainoalla

varjoisalla paikalla ja houkuttelee muitakin puoleensa armottomasta auringonpaahdeesta. Tirisevästä katilasta nouseva tuoksu on tuttu mistä tahansa keittiöstä: paistettu sipuli.

Rose pilkkoo sekaan muutaman munakoison keittiöpuutarhastaan ja 10-vuotias **Ayite** sekoittaa.

”Laitamme kerran viikossa muna-koisoja, kerran okraa ja kerran vihanneksia. Loput päivät syömme papuja”, Rose sanoo.

”Ruoka on yksipuolista ja lapset ovat jatkuvasti kipeinä. He eivät saa kaikkia tarvitsemiansa vitamiineja.”

Ugandassa yli miljoona pakolaista

Ruoka on alati Rosen ja muiden pakolaisten mielessä. Vaikka rankka pakomatka Ugandaan onkin vähentänyt riskiä joutua luotien tai raiskausten kohteeksi, elämä on raastavaa kamppailua perustarpeista.

Yli miljoona eteläsudanilaista on ylittänyt rajan Ugandaan, lähes kaikki heinäkuun 2016 jälkeen.

Kriisin hoitaminen maksaa noin 560 miljoonaa euroa vuodessa, mutta kansainvälinen yhteisö on vastaanvoinut vain kolmasosaan tarpeesta.

YK:n mukaan Uganda on murtumispisteessä. Pakolaisille se tuntuu pahiten ruoka-annoksissa, joita on puolitettu kahdesti, kertoo YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n aluejohtaja **Bik Lum**.

Kuukausittain jaettavaan ruoka-apuun kuuluu papuja, kasviöljyä,

suolaa ja maissijauhoja. Jauhoannosta oli viime vuoden lopulla vähennetty 12 kilosta 6 kiloon henkilöä kohden.

”Jotkut ovat henkensä uhallalla käyneet Etelä-Sudanissa etsiäkseen ruokaa hylätystä kodistaan”, Lum sanoo.

Useimmille Ugandaan saapuneille pakolaisille ruoan puute on uusi kokemus. Esimerkiksi opettajana työskennellyt Rose eli perheensä kanssa hyvää elämää Kajo Kejissä, joka sijaitsee Equatorian alueella.

Equatoria tunnetaan Etelä-Sudanin vilja-aitana, joka ennen sotaa ruokki miljoonia ihmisiä.

”Kun lapsille iski nälkä, he poimivat hedelmiä tai kassavaa puutarhastamme”, Rose sanoo.

Nyt kolme neljäsosaa Equatorian väestöstä on paennut ja järkyttävän suuria viljelyalueita on autioina.

”Joskus kun lapsilla on todella kova nälkä, he kysyvät että ”äiti, emmekö voisi palata kotiin Etelä-Sudaniin, jotta voisimme syödä”. Heille on vaikea selittää, että siellä vielä södään”, Rose jatkaa.

Kun leikki loppuu, on syytä huolestua

Ruuan jälkeen meno pihamaalla vilkastuu. Lapset kaivavat 13-vuotiaan **Giren** ja 9-vuotiaan **Dikon** johdolla esiin hyppynarun. Ayite laskee innokkaasti hyppyjään englanniksi. Se ilahduttaa äitiä.

”Vieraat tekevät heistä tavallista innokkaampia. Kun lapset ovat hiljaa

Aukeaman kuvat: Tatu Blomqvist

Muja Rose yrittää pitää huolta sekä omasta perheestään että muistakin pakolaisleirillä olevista alaikäisistä lapsista. Usein ruoaksi ei ole tarjolla kuin keitetyjä papuja.

eivätkä enää jaksa leikkiä, on syytä huolestua”, hän toteaa.

Rose pitää silmällä toistakymmentä lasta, joiden vanhempia ei näy ainakaan lähiomailla. Ugandaan saapuneista pakolaisista yli 60 prosenttia on alle 18-vuotiaita ja aikuisista suurin osa on naisia.

Kun naiset ja lapset pakenivat, miehet ovat liittyneet taisteluihin – jotkut pakosta, toiset vapaaehtoisina – tai kuolleet väkivaltaisuuksissa. Rose ei ole pakomatkinsa jälkeen kuullut miehestään.

”Kaipaän miestäni. En tiedä, onko hän elossa vai kuollut”, hän kertoo.

Haastattelun aikana Rose parsii nuorimpansa, 3-vuotiaan **Wanin** housuja. Niitä pitää taas pienentää vyötäröstä. Eniten Rose on huolissaan 10-vuotiaasta Ayitesta. Vuosi sitten hän painoi 25 kiloa, nyt vain 19 kiloa.

Alipaino altistaa hänet taudeille ja aliravitsemukselle.

”Jos hän laihtuu enemmän, saatan jopa menettää hänet”, Rose sanoo.

Erik Nyström

Tänä vuonna 60 prosenttia Yhteisvastuun keräysvaroista ohjataan Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahastoon.

Katastrofirahastolla tuettiin vuoden 2017 aikana humanitaarista apua muun muassa Etelä-Sudanissa, Somaliassa, Keniassa, Sierra Leonessa ja Bangladeshissa.

Maallista ja taivaallista

Leipä on mahtava kristillinen metafora eli vertauskuva. Sillä kuvataan monia uskon ulottuvuuksia. Jotkut leipä-vertaukset ovat ilmeisiä, toiset avautuvat vasta, kun asiaa kaivelee vähän tarkemmin.

Enkelten leipää ja taivaallista huolenpitoa

Kristillisten leipäkuvien arkkityyppi löytyy Vanhan testamentin mannasta. Se oli valkoista kuuran kaltaista massaa, josta saattoi leipoa leipää tai keittää puuroa. Kun Israelin kansa vaelsi erämaassa, sitä satoi maahan aamuisin neljänkymmenen vuoden ajan, paitsi sapattina.

Näin Jumala ruokki kansansa taivaallisella ruoalla (enkelten leipää, Ps. 78:25). Apokryfisessä Viisauden kirjassa mannasta kerrotaan kiinnostava yksityiskohta. Se mukautui jokaisen makuun ja muuttui sellaiseksi kuin kukin tahtoi (Viis. 16:21).

Kertomus mannasta opettaa Jumalan huolenpitoa. ”Tuo ravinto, jonka annoit, osoitti, kuinka hellä olet lapsillesi”, sanotaan Viisauden kirjassa (Viis. 16:21).

Taivaan leipää ei voinut varastoida seuraavaksi päiväksi. Jos sitä yritti säilyttää yön yli, siihen ilmaantui matoja ja se pilaantui. Tässä nähtiin kuva siitä, kuinka jokainen päivä eletään Jumalan varassa. Joka päivä on armo uus, kuten virressä sanotaan.

Hyvän kuuluu kiertää

Yksi manna-kertomusten vastine Uudessa testamentissa löytyy Jeesuksen tekemistä leipäihmeistä. Hän sai muutama leivän ja kalan riittämään tuhansille ihmisille. Kertomus julistaa Jeesuksen jumalallista valtaa. Jumalan Poikana hän kykenee suuriin ihmeisiin.

Lisäksi siinä voidaan nähdä diakoninen pointti. Ruokaa jäi yli huomattavat määrät. Mitä sillä tehtiin? Sitä ei kukaan säästänyt seuraavaan päivään, kuten mannaakaan ei säästetty. Ylijäämää piti antaa niille, joilla ei ole mitään.

Apostoli Paavali liittyi tähän ajatukseen. Jumala jakelee hyvyyksiään ihmisille. Hän moninkertaistaa kylväjän siemeni niin että sato karttuu runsaasti. Siksi ihmiset voivat antaa ylijäämää muille (2. Kor. 9:10–11).

Yksittäisiä ihmisiä tai kokonaisia yhteiskuntia ei siis tehdä rikkaaksi siksi, että he yksin nauttivat hyvinvoinnistaan. Jotkut saavat paljon, jotta he voisivat antaa paljon.

Samalla Paavali kuitenkin muistuttaa, ettei auttamisen tarkoitus ole köyhdyttää ketään (2. Kor. 8:13). Varakkuus sinänsä ei ole pahasta, mutta kitsaus on.

Jokapäiväiset tarpeet

Isä meidän -rukouksessa liiyytään jokapäiväisen leivän ajatukseen. Anna meille tänään se, mitä tarvitsemme. Siunauksia ei varastoida, vaan joka päivä saadaan uusi elämän ja toimeentulon lahja.

Tämä ei ole vieras ajatus nykyajan hyvinvointiyhteiskunnassakaan. Elämämme ei ole koskaan vain omassa varassamme. Milloin vain voi sattua jotakin katastrofaalista. Voi sairastua, joutua onnettomuuteen tai voi tapahtua muuta sellaista, josta mitkään säästöt eivät pelasta ihmistä.

Jokapäiväistä leipää pyytävä anoo siis kaikkea huolenpitoa ja varjelusta.

Kreikankielisessä alkukielessä ”jokapäiväiseksi” käännetyn sanan *epiousios* merkitys on hieman epäselvä. Sitä ei tavata missään muualla kreikan kielessä. Se tarkoittanee päivittäistä, elämälle välttämätöntä.

Latinankieliseen Raamattuun (Vulgataan) se käännettiin sanaksi *supersubstantialis* eli kirjaimellisesti ”olemuksen tai luonnon ylittäväksi”. Näin sanasta voitiin helposti lukea yliluonnollisen leivän idea. Se viittaa konkreettisten tarpeiden lisäksi hengelliseen leipään eli Jeesukseen. Pidä meidät Kristuksen omina, pyydetään siis Isä meidän -rukouksessa.

Esimerkiksi katolisen kirkon katekismus liittyy tähän tulkintaan. Pyydämme konkreettisen leivän lisäksi taivaallista leipää, Kristusta itseään.

leipää

Antti Sepponen

Tämä ajatus on läsnä luterilaisen kirkonkin ehtoollisjumalanpalveluksessa. Silloin Isä meidän -rukousta ei sijoiteta esirukouksen perään, vaan ehtoollisen yhteyteen. Kristus elämän leipänä on konkreettisesti läsnä ehtoollisen leivässä.

Ikuisen elämän leipä

Ajatus Kristuksesta elämän leipänä perustuu Jeesuksen leipä-puheeseen Johanneksen evankeliumissa (Joh. 6:22–58). ”Minä olen elämän leipä”, hän sanoo monin eri tavoin.

Hän viittaa samalla manna-ihmeenseen Israelin kansan erämaavaelluksen aikana. Silloinkin Jumala ruokki kansansa taivaallisella ruoalla. Se tosin piti ihmiset elossa vain ajallisessa mielessä, sillä aikanaan kaikki mannaa syöneet kuolivat pois.

Jeesuksen antama leipä on toisenlaista. Joka sitä syö, elää ikuisesti.

Jeesus tarkoittaa tällä itseään. Joka ottaa hänet vastaan, tulee osalliseksi itse Isä Jumalasta ja hänen pelastavasta läsnäolostaan. Siksi Jeesuksen vastaanottaminen tuo ihmiselle ikuisen elämän. Isän Jumalan kuolemattomuus ympäröi ihmisen ja antaa tälle toisenlaisen, katoamattoman elämän.

Uskona sydämessä ja ruokana suussa

Miten siis Jeesuksen tarjoama elämän leipä otetaan vastaan?

Yksi vastaus kuuluu: uskon kautta. ”Minä olen elämän leipä. Joka tulee minun luokseni, ei koskaan ole nälissään, ja joka uskoo minuun, ei enää koskaan ole janoissaan”

(Joh. 6:35). Jeesuksen luo tuleminen on häneen uskomista. Ajattelen, että sanoma Jeesuksesta on totta. Mielessäni puhun Jeesukselle: tule luokseni ja ota omaksesi. Tämä on sitä uskoa.

Toisaalta Jeesus puhuu konkreettisemmasta vastaanottamisesta. ”Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysy minussa ja minä pysyn hänessä” (Joh. 6:56). Kyse on suulla tapahtuvasta syömisestä ja juomisesta. Jeesus vielä mainitsee asian useampaan kertaan.

Hän on taivaasta alas tullut leipä. Joka syö hänet, elää ikuisesti.

Syömisestä ajatusta toistetaan niin painokkaasti, ettei se kuulosta pelkästään sydämen uskon vertauskuvalta. Siksi varhainen kristikunta näki Jeesuksen sanoissa myös syvemmän merkityksen: hän puhuu ehtoollisesta. Hänet syödään ehtoollisen leivässä ja juodaan viinissä.

Luterilainen kirkko liittyy tähän tulkintaan yhdessä ortodoksien ja katolisten kanssa. Leipä ja viini eivät ole vain leipää ja viiniä, vaan Kristuksen ruumiis ja veri eli hän itse sellaisessa muodossa, jossa me ihmiset voimme ottaa hänet vastaan.

Niinpä otamme Jeesuksen vastaan syömällä ja juomalla. Jumalan Poika muuttuu ruoaksi, joka ravitsee meitä.

Ehtoollisleipä on siis todellista taivaallista ruokaa. Se on eräänlaista lääketta, kuten Antiokian piispa **Ignatios** kirjoitti joskus 100-luvun alussa. ”Te murratte yhtä ainoaa leipää, joka on kuolemattomuuden lääke, jonka vaikutuksesta emme kuole, vaan elämme ikuisesti Jeesuksessa Kristuksessa” (Ignatios Efesolaisille 20:2).

Siksi vietämme ehtoollista usein, lähes joka pyhä.

Kari Kuula

TT, pastori

Leipä on enemmän kuin elintarvike

Arkinen leipä ei välttämättä nauti nykyaikailmassa kovinkaan suurta arvostusta. Kyseessä on kuitenkin elämämme kannalta olennainen tuote. Ei olekaan yhdentekevä asia, miten leipään suhtautuu.

Pälkäneläisen Uotilan Leipomon toimitusjohtaja **Harri Uotila** tietää aiheesta paljon. Hänen sukunsa on valmistanut hämäläiskunnassa leipää jatkuvasti vuodesta 1941 lähtien. Tuolloin sota-aikana elintarvikkeista oli erityisesti kaupungeissa usein pulaa.

– Isovanhempani **Hilma** ja **Mikko** viljelivät maalla perunoita, vihanneksia ja juureksia ja myivät niitä Tampereella torilla. Sitten Hilma alkoi lisätuloja saadakseen paistaa myyntiin leipää ja muita leivonnaisia. Nekin tekivät hyvin kauppansa ja siitä leipomomme tarina alkoi.

Harri tuli itse jo lapsena leipomoon töihin. Toimitusjohtajana hän on ollut pariinkin otteeseen, viimeksi vuodesta 2001 alkaen.

– Omat lapseni ovat aktiivisesti toiminnassa mukana, joten olemme aito perheyrittäjä. Lisäksi leipomossamme on jokunen ulkopuolinen työntekijä.

Perinteitä ja kehitystä

Uotilan Leipomo kilpailee jatkuvasti keskittyvällä toimialalla. Yrityksen brändi on kuitenkin vahva. Sen kivilajan muodostaa perinteikäs perunalimppu.

Sen reseptiä ei julkaista, mutta toimitusjohtajan mukaan maku pyri-

tään pitämään mahdollisimman alkuperäisenä.

Perunalimpun tekeminen on nykyään pitkälti automatisoitua, mutta ennen vaadittiin kovaa fyysistä työtä. Aluksi keitetyt perunat survottiin saaviin isolla puunuijalla.

– Sitten lisättiin liemi, maltaat sekä ruisjauho ja seos peiteltiin. Tunnin kuluttua sekoitettiin ja lisättiin pinnalle hiukan ruisjauhoja. Tämä toistettiin pari kolme kertaa. Ja sitten vasta päästiin taikinan alustamiseen ja varsinaiseen leivän paistamiseen.

Makutottumukset kuitenkin muuttuvat, ja Uotilan Leipomon valikoimiinkin on ilmestynyt monia uusia tuotteita.

– Valmistamme nykyään muun muassa kauraleipää sekä leiviniiva-

tonta ruisleipää.

Uotila on huomannut omasta hyvinvoinnista huolehtimisen olevan nykyään kuluttajalle tärkeää.

– Tuotteemme ovat täysin lisäarvoittomia. Tämä on mahdollista, koska leipomomme on erittäin puhtas. Kuluttaja ei ehkä ymmärräkään, kuinka suuren työn puhtaus vaatii.

Suomessa arvostus vähentynyt

Harri Uotilan mukaan leivästä puhuttaessa ollaan aivan suomalaisuuden ytimessä. Hän harmittelee sitä, että nuoremmat eivät enää suhtaudu leipään samalla tavalla kuin aikaisemmat sukupolvet.

– Elämämme on nykyään niin yltäkylläistä, että arkisen leivän arvostus on laskenut.

Suosioon vaikuttavat toki nopeasti vaihtuvat trenditkin.

– Muutama vuosi sitten karppaus oli kova sana. Moni karppaaja jätti leivän kokonaan pois ruokavaliossaan. Nyt leipää onneksi taas syödään enemmän.

Uotila muistuttaa siitä, että monessa muussa maassa leipä on edelleen arvossa.

– Esimerkiksi Saksassa asian huomaat heti. Siellä leipä on tärkeä osa ateriaa. Suomessa syödään yhä enemmän pikaravintoloissa, ja niiden sämpylät ovat vaaleaa höttöä.

Paljon menee hukkaan

Toimitusjohtajan tittelistä huolimatta Harri Uotila ei istuskele koko aikaansa kirjoituspöydän takana. Hän muun muassa jakelee leipomon tuot-

Vesa Keinonen

Toimitusjohtaja Harri Uotila luottaa perinteisiin mutta myös uuteen teknologiaan. Leipomoalakin kehittyä koko ajan.

Harri (vas.) ja Pekka Uotila edustavat perhettä, joka on tehnyt leipää jo vuodesta 1941. Se vetää nöyräksi.

teita kauppoihin.

– Niiden takahuoneissa näkee, kuinka paljon leipää ja muitakin elintarvikkeita menee haaskuun. Tämä on surullista.

Uotila huomauttaa, että hukkaan menevä ruoka ei ole myöskään kulluttajan etu.

Kaupat luonnollisesti laskevat hävikin katteisiinsa mukaan.

Uotilan Leipomo pyrkii toimimaan niin, että sen tuotteita menisi roskiin mahdollisimman vähän.

– Mikäli meillä sattuu konerikko ja leipää ei pystytty viipaloimaan, niin soitan eräälle maalaistalon isännälle. Hän sitten hakee yli jääneet leivät eläintensä ruuaksi.

Pälkäneläisleipomo lahjoittaa leipää järjestöjen kautta hyväntekeväisyystarkoituksiin. Paikallisen seurakunnan avustuskuormien mukana leipää on mennyt aina Valko-Venäjälle saakka.

– Myös lähialueen diakoniatyöntekijät voivat olla minuun yhteydessä, mikäli tarvetta leivälle on, Harri Uotila sanoo.

Taikina siunataan

Harri Uotilan elämänarvot ovat kristilliset. Asia vaikuttaa taustalla myös yrityksen toiminnassa. Uotilan Leipomossa leipää aidosti arvostetaan.

– Kun leipätaikina on valmis lei-

vontaa varten, niin sen päälle tehdään vanhaan tapaan ristinmerkki. Kaikki leipämme on siis siunattua.

Syvä kunnioitus peruselintarviketta kohtaan näkyy Uotilan Leipomossa muillakin tavoilla.

– Leipää ei saa meillä koskaan löytää lattialta eikä sitä saa myöskään pitää väärinpäin.

Jokapäiväinen leipämme on kaikille kristityille jo uskontunnustuksesta tuttu käsite.

– Uskon termin viittaavan koko elämäämme. Haluamme elää niin, että Jumala johdattaa meitä joka asiassa, Harri Uotila miettii.

Vesa Keinonen

Anna meille tänään jokapäiväinen leipämme.

Mitä se merkitsee? Vastaus: Jumala antaa pyytämättäkin jokapäiväisen leivän kaikille, myös pahoille ihmisille, mutta me pyydämme tässä rukouksessa, että hän auttaisi meitä käsittämään tämän ja vastaanottamaan jokapäiväisen leipämme kiitollisina.

Mitä tarkoittaa jokapäiväinen leipä? Vastaus: Kaikkea, mitä ruumiimme ravinnokseen ja muuten välttämättä tarvitsee. Siihen kuuluvat ruoka, juoma, vaatteet, kengät, koti, pelto, karja, raha, omaisuus, kelpo aviopuoliso, kunnolliset lapset, kunnollinen palvelusväki, kunnolliset ja luotettavat esimiehet, hyvä hallitus, suotuisat säät, rauha, terveys, järjestys, kunnia, hyvät ystävät, luotettavat naapurit ja muu sellainen. (Martti Luther, Vähäkatekismus).

"Äiti, saanko mäkin ratsastaa, kun kaveritkin käy talleilla ja niillä on kiva?"

Mitähän Luther olisi mieltä tästä pyynnöstä? Jokainen vanhempi toivoo lapselleen parasta, ja siihen hyvään elämään kuuluvat mukavat kaverit ja hyvät harrastukset. Tuo varhaisin pyyntö äidille voi kyllä olla todella ahdistava sille vanhemmalle, joka pohtii, mitä huomenna on varaa syödä.

Martti Luther ymmärsi hyvän elämän ja jokapäiväisen leivän olevan laajempi asia kuin vain riittävä ravinto. Koti ja perhe, sopiva työ ja riittävä varallisuus, ystävät ja rauha ja kaikki muu tarpeellinen kuuluvat ihmisen elämän tärkeisiin peruspilareihin. Mutta mitä voi tehdä, kun kaikesta on pulaa eikä elämä näytä helpottavan ajan kuluessakaan?

Salon kaupunki ja sen ihmiset ovat olleet viimeiset vuodet aivan eri tilanteessa kuin aiemmin. Täällä oli Saloran ja Nokian aikaan ja Microsoftin alkuaikoina ihmisillä töitä ja jopa työvoimapula. Ihmiset muuttivat työn perässä Saloon ja rakensivat isoja taloja – nyt on aika monta niistä myynnissä. Olen tavannut perheitä, joissa jo kolmas sukupolvi oli edellä mainituissa firmoissa töissä ja yhtäkkiä ei enää kukaan. Suuri työnantaja mahdollisti paljon kaikkea yhteistekin hyvää, esimerkiksi vieläkin tääl-

lä ei ole maksullisia parkkipaikkoja eikä yhtään Lappu-Liisaa. En osaa edes kuvitella, miten suuri muutos kaupungin verotuloissa on tapahtunut. Tiedän muutoksen olevan aika huomattavan seurakunnankin osalta.

"Tuntuu, että kukaan ei pysty auttamaan, kun elämässä on niin moni asia huonosti."

Diakoniatyö Salon seurakunnassa on erittäin laajaa jo ihan työntekijäresurssinkin kannalta. Minun ja Saloton emännän (Kaiken kansan olohuone) lisäksi täällä on 15 diakoniatyöntekijää. Kaikki ovat jonkin alueen työntekijöitä, ja lisäksi useimmilla on jokin vastuualue. Niitä ovat mm. vapaaehtoistyö, vanhus- tai mielenterveystyö, päihde- ja kriminaalityö, kehitysvamma- tai kansainvälinen työ, romani- ja perhetyö sekä työnhakijoiden parissa tehtävä työ. Jokainen kohtaa siis hyvin monenlaisia ihmisiä ja heidän ongelmiaan työpäivänsä aikana. Ainakin vielä nykyään on koettu hyväksi mahdollistaa pieni erikoistuminen ja joihinkin asioihin keskittyminen – se on suuren seurakunnan etu ja toisaalta tietysti haaste.

Isompien taajamien ulkopuolella työntekijä joutuu kohtaamaan monenlaista hätää yksin, joskin esimiehen ja työtoverien apu on puhelimen

Antti Sepponen

Perniön avoimessa ruokailussa panostetaan sekä ruoan laatuun että kauniiseen kattaukseen.

päässä. Aivan varmasti työturvallisuus on välillä arveluttavaa, ja olemmekin yrittäneet kehittää siihen joitain apukeinoja. Joka päivä tulee uusia asioita eteen, ja siksi tietojen ja taitojen tulee välillä olla mahdollottoman laaja-alaisia. Toisaalta työntekijöillä on aikaa useampiin kotikäynteihin kuin keskustoissa ja vastaanottoajan saa hyvin nopeasti. Moniammatillisuus tapahtumia järjestettäessä on hyvin luontevaa, kuten koko seurakunnassa.

Halikossa ja Perniössä, missä on kaksi työntekijää, mahdollistuu paritö, keskustelu, työnjakaminen ja osittainen erikoistuminen. Salon keskustassa toimii 7,5 työntekijää (yhdeällä työntekijällä vastuu myös pienestä Kuusjoen alueesta) ja ongelmat ovat erilaisia. Hiljaisuus ja rauha ovat

ylellisyyttä, koskaan ei saa asiakkaalle aikaa niin nopeasti kuin toivottaisiin, puhelimeen pitäisi päästä vastaamaan nopeammin, palaverit ovat arkipäivää ja tiimityötä pitäisi aina jaksaa tehdä. Kaikki nuo asiat ovat tietysti toisaalta myös jollain tavalla positiivisia, esimerkiksi työparit vaihtuvat, erilaisuus mahdollistaa toisilta oppimista ja mukava, vanha Diakoniatalo Salon kirkon vieressä on kodikas paikka tehdä työtä.

"Onneks teillä on aikaa auttaa mua."

Me kaikki diakoniatyössä toimivat olemme jatkuvasti sen haasteen edes-

sä, misten ongelmien tulevat hankalammiksi ja laajemmiksi. Seurakuntamme suunta- viivoissa kutsumme ihmisiä armollisen Jumalan yhteyteen ja kestäväälle perustalle sekä rohkaisemme välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Painopisteissä puhutaan yhteisestä tekemisen kulttuurista ja asioiden yksinkertaistamisesta. Mitä nämä strategiset suuntaviivat aut-

tavat diakoniatyössä? Meidän työme pitäisi olla kristilliseen rakkautteen perustuvaa ja kaikilla elämäaloilla eheyttävästi toimivaa. Osallisuus ja vastuullisuus ovat tärkeitä arvoja, ja ihmisarvoisen elämän täytyy olla kaikille mahdollista. Henkinen, hengellinen, fyysinen ja psyykkinen kokonaisuus tulisi ottaa huomioon kaikessa, onnistuukohan se koskaan?

Toimivat yhteistyökuviot

Yhteistyö on voimaa – se on ainakin totta ja tuntuu olevan mahdollista Salon seurakunnassa ja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Seurakunta on haluttu yhteistyökumppani kaupungin sosiaalitoimelle ja vammaisjärjestöille, urheiluseuroille ja kouluille sekä muille kolmannen sektorin toimijoille. Esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa teemme yhteistyötä lähes päivittäin: vuokratästeissä autetaan aina vain kolmikanta-periaatteella, eli seurakunta, sosiaalitoimi ja asiakas itse maksavat kolmasosan laskusta. Muutenkin tapaamme työntekijöiden kesken ainakin kerran vuodessa ja keskustelemme yhteisistä tavoitteistamme ja uusista mahdollisuuksista tehdä yhteistyötä. Esimerkiksi huonoimmassa asemassa olevien vanhusten löytämiseksi tehdään yhteistyötä, jossa tällainen toisten työn arvostaminen on tärkeää.

Anne Sippola

Ihmisten arkipäivässä selviytymistä ja elämänlaatua tukee mahdollisuus saada diakoniatyöstä apua kunnallisen avun saamiseksi. Lomakkeista ja käytännöistä on tullut niin mutkikkaita, että ihmiset jättävät joskus hakematta apua niiden vuoksi. Ja moni asiakas on kertonut luottavansa meihin enemmän kuin muihin auttajatahoihin – tuntuuhan se hyvältä, että meihin luotetaan. Yritämme pitää esillä sitä ajatusta, että sosiaalitoimi ja Kela ovat kuitenkin ensisijaisia auttajatahoja.

Viime vuonna lokakuussa me olimme jakaneet erilaisia avustuksia jo yli 140 000 eurolla; osa niistä on tullut Tukikummeilta, Sipilä säätiöstä ja tietysti KDR:sta, mutta suurin osa on seurakunnan omaa rahaa. Täällä siis arvostetaan diakonista auttamista, eikä esimerkiksi meidän virkojemme vähentämisestä ole vakavasti keskusteltu. Se on todella tärkeää, sillä kaiken tuon rahallisen avustamisen lisäksi ihmisten kohtaamiset, henkinen ja hengellinen tuki, erilaiset ruoka-avun keinot ja virkistämismahdollisuudet pitävät näitä salolaisia ihmisiä kiinni arvokkaassa elämässä.

Anne Sippola

diakonijaohtaja, pappi ja erityistason perheterapeutti Salon seurakunta

Antti Sepponen

John Vikström

Mielekästä elämää

– Ajatuksia hyvinvoinnista ja elämän tarkoituksesta

Terveys ei ole vain fyysistä hyvinvointia, vaan siihen liittyy myös henkinen, sosiaalinen ja hengellinen ulottuvuus. Tärkeämpää kuin se, miten voimme, on se miten suhtaudumme elämään. Näemmekö elämässä merkitystä – niin päivittäisessä arjessa kuin elämän kokonaisuudessa? Tässä kauniisti kuvitetussa lahjakirjassa arkkipiispa emeritus John Vikström pohtii terveyttä, sairautta ja elämän tarkoitusta.

15,30 (17,90)
väh. 20 kpl **14,10**
väh. 50 kpl **13,10**

Alk.
13¹⁰

Juha Pihkala

Kiitos tästä elämästä

“Elämä on tie, mutta vertauskuva ei ole täydellinen. Kun katselen taaksepäin ja muistelen, mitä on tapahtunut, kaikki on ollut toisenlaista kuin nuorena eteeni kuvittelin. Silti tie on ollut yksi ja sama, se, mille kauan sitten lähdin Kristuksen kanssa. Hän itse on nimittäin se tie.” Emerituspiispa Juha Pihkala yhdistää teksteissään oman elämän kokemukset, kristillisen perinteen ja Raamatun tekstit ymmärrettävällä ja rohkaisevalla tavalla.

16,10 (18,90)
Väh. 20 kpl **13,90**
Väh. 100 kpl **12,90**
MINERVA

Alk.
12²⁰

Marja Heltela

Vaikka minä vaeltaisin pimeässä laaksossa

– Surukodin kirja

Uusi, isotekstininen surukirja sisältää sekä syvästi sielunhoidollista puhetta että käytännön ohjeita läheisensä menettäneelle. Lohdutuksen sanojen lisäksi kirjasta löytyvät ohjeet siunaus- ja muistotilaisuuden järjestämiseen sekä lyhyt johdatus surutyön vaiheisiin.

13,90 (18,90)
väh. 20 kpl **12,50**
väh. 50 kpl **10,90**
MINERVA

Alk.
10²⁰

SACRUM.FI ■ MYYMÄLÄ: HIETALAHDENRANTA 13, HELSINKI ■ AVOINNA: ma-pe 9-17, la 10-15 ■ puh. 020 754 2350

Kirkon diakonian päivät Lahdessa 13.–15.9.2018

Kirkon diakonian päivät ovat ainutlaatuinen diakonian tapahtuma diakonian vastuunkantajille, asiantuntijoille ja seurakuntien toimijoille. Päiviä on järjestetty kahden-kolmen vuoden välein, joten tätä tapahtumaa ei kannata jättää väliin.

Kirkon diakonian päivät pidetään Lahden Ristin kirkossa ja Sibeliustalossa. Päivien konsepti on samanlainen, kuin Turun päivillä 2016. Torstai ja perjantai ovat suunnattu diakonian asiantuntijoille ja ovat siis työntekijäpäivät. Lauantai on avoin kaikille diakoniasta kiinnostuneille. Lauantaiksi kannattaakin kutsua mukaan seurakunnan vastuunkantajia, luottamushenkilöitä ja muita diakonian toimijoita. Lauantain antina on uuden

Diakoniabarometrin tulokset, seurakuntien kehittämishankkeiden esittelyt, YV 2019 startti ja Club For Five konsertti.

Osallistumismaksu on 31.5.2018 saakka 285 euroa ja sen jälkeen ilmoittautuville 325 euroa. Lauantaipäivän osallistumismaksu on 31.5.2018 saakka 50 euroa ja sen jälkeen ilmoittautuville 65 euroa. Opiskelijoiden osallistumismaksu on 150 euroa.

Ohjelma ja ilmoittautuminen: www.dtl.fi/kdp2018

KIRKON DIAKONIA

Kati Nikali kokee elävänsä luonnon kanssa yhteistyössä ja jatkuvassa läheisessä yhteydessä.

Usko kantaa katosyksystä uuteen kevääseen

Maamies luottaa uuteen kevääseen ja lähtee tulevaan kasvukauteen toivo edellä.

-Kun multa alkaa tuoksua ja muut kevään merkit ilmestyvät, odotan malttamattomana pääsyä peltotöihin, kertoo sastamalalainen maanviljelijä Kati Nikali. -Takaraivossa on vielä murhe viime syksyn vaikeuksista. Se, että osa sadosta jäi peltoon, tuntui henkisesti erittäin rankalta.

Viljelijän pyrkimys on tehdä työ loppuun. Tilalla puitiin vielä keskiviikkona, kun torstaina jo satoi lunta. Märkä vilja tukki puimurin vähän väliä.

Peltojen kasvustoista jäi puimattaa rypsi kokonaan ja herneestä lähes kaikki. Puiduksi saatu viljasato riittää tilan sikojen tarpeisiin.

- Olen kiittollinen, kun sain edes ne viljat mitä sain. En ollut tilanteessa yksin, sillä muut viljelijät kamppailivat samojen vaikeuksien kanssa. Tuimme toisiamme keskustelemalla ja antamalla naapuriapua, sanoo **Kati Nikali**.

Luonto on Katin mielestä työkaveri, ja sää on tasapuolinen ihmiseen katsomatta.

Haasteiden edessä

Tilalla oli aiemmin yhdistelmäsiikala. Kati luopui viime vuonna porsastuotannosta ja keskittyi kasvattamaan lihasikoja. Samalla hän joutui irtisanoimaan tilan työntekijän, mikä oli vaikea päätös.

Syinä muutoksiin olivat sikatalouden huono kannattavuus ja oma jakaminen.

- Korjaamatta jäänyt sato vaikuttaa

merkittävästi tilan talouteen, sillä myytävillä kasveilla oli ja on tarkoitus korvata sikatalouden muutosta. Rypsi ei ehtinyt kypsyä, ja hernesato pilaantui syksyn sateiden vuoksi. Kasvustojen murskaaminen peltoon tuottaa vain lisäkuluja.

Kati jäi leskeksi lähes viisi vuotta sitten. Hänen miehensä **Ari** kuoli traktorionnettomuudessa.

– Olin silloin yksin ja uudenlaisen haasteen edessä. Minun piti löytää itsestäni pomo, ottaa vastuunkantajan rooli, miettiä, kuka tekee työt. Aiemmin jaoimme kaiken mieheni kanssa.

Pariskunta hoiti maatilaa yhdessä viisitoista vuotta. Suru puolison menettämisestä on Katille yhä läsnä, vaikka ei enää niin kokonaisvaltaisesti kuin aiemmin.

Yksi perheen kolmesta lapsesta on ollut toistakymmentä vuotta vakavasti sairas. Kati toimii omaishoitajana ja mahdollistaa siten poikansa asumisen kotona.

Päivä kerrallaan voimien mukaan

Kati pyrkii varaamaan aikaa asioille, jotka auttavat siinä, että hän tulee hyvin toimeen itsensä ja läheistensä kanssa.

– Kenenkään elämä ei voi olla pelkkää työtä ja tilanpitoa.

Rakkaussuhteeseen Arin kanssa liittyi päivittäinen työtoveruus. Asioiden jakaminen puolison kanssa kantaa Katia yhä synkkien päivien yli. Yhdessä tehdyt suunnitelmat ja puhutut asiat ohjaavat Katia edelleen.

– Menen eteenpäin päivä kerrallaan itseäni kuulostellen ja rehellisesti voimiani tunnustellen.

Kati tuntee sisimmässään, että Ari olisi ylpeä siitä, että hän jatkaa tilanpitoa.

– Usko Jumalaan on tärkein voimavarani. Se on suorastaan pitänyt minut hengissä vaikeissa elämäntilanteissa.

Uskon lisäksi voimaa antavat avoimen lämpimät suhteet lapsiin ja muihin läheisiin. Kuuntelevat ihmiset ja aikaansa antavat ystävät tuntuvat tärkeiltä.

Katosyys oli Kati Nikalille totinen paikka. Hän uskoo kuitenkin, että uusi kevät on aina uusi mahdollisuus.

Yksinäisyyttä karkottavat myös kodin lemmikkikissat ja -koirat. Kodin sisustaminen on Katin intohimo, johon uppoutuessa ikävät asiat jäävät taka-alalle.

Osa sukupolvien ketjua

Maausko antaa voiman ja rakkauden maanviljelijän työhön ja elämäntapaan. Katin mielestä maataloustyön tekeminen antaumuksella tarvitsee maauskoa.

– En välitä sikalan hajuista, vaan näen ihanat pienet porsaas, joiden kasvattaminen pulleiksi sioksi on antoisaa. Tunnen aitoa onnistumisen iloa myydessäni hyvin kasvaneita siikoja.

Alun perin kaupunkilainen Kati kokee olevansa osa sukupolvien ketjua, jossa hän on saanut haltuunsa monen ihmisen elämäntyön. Ajatus herättää hänessä kunnioitusta, samoin kuin tietoisuus maatalouden ja luonnon keskinäisestä vahvasta siteestä.

– On tärkeää pitää huolta pelloista ja metsistä. Meidän kuuluu hoitaa ja vaalia niitä seuraaville sukupolville. Kaikki on vain lainassa.

Ajatus on sama eläinten suhteen. Eläimet on hoidettava hyvin, jotta niistä saa tuottoa.

– Suomalainen tuotanto kestää päänvalon, eikä meillä ole mitään hävettävää. Tuottajat voivat olla ylpeitä omasta työstään ja menetelmistään. Suomessa esimerkiksi lihan alkuperä ja tuotantotapa ovat jäljitettävissä.

Kati toivoo, että ihmiset arvostaisivat enemmän kotimaista ruokaa ja kiinnostuisivat ruuan alkuperästä. Kuluttajat lopulta ratkaisevat, syövätkö suomalaiset kotimaista ruokaa ja mikä on omavaraisuutemme.

Talon nuoriso saa tehdä aikanaan omat ratkaisunsa tilan jatkamisen suhteen. Kati uskoo, että maatalouselinkeinolla on tulevaisuutta.

– Aika näyttää, kasvaako maausko lapsissanikin.

Liisa Alanko

Hyvinvointivaltio

Professori Anneli Anttonen mukaan Suomessa on lähdetty erkaantumaan siitä ajatuksesta, että valtion keskeisenä tehtävänä on ajaa kaikkien etuja ja intressejä.

Sosiaalipolitiikan professori **Anneli Anttonen** sanoo kotimaisen hyvinvointivaltion takana olevan politiikan ja ideologian muuttuneen varsin paljon viime vuosina. Hänen mukaansa nämä muutokset ovat olleet kuitenkin hitaita ja vähittäisiä.

– Koska mitään nopeita ja radikaaleja muutoksia ei ole tapahtunut, tutkijoidenkin voi olla vaikea havainnoida niitä tarkasti. Itselleni on tullut se vaikutelma, että poliittinen johto ei ole viimeisen kymmenen vuoden aikana kovin vahvasti sitoutunut hyvinvointivaltioon. Mentaliteetin tai politiikan muutos voidaan nähdä esimerkiksi siinä, että hallitusohjelmassa ei ole enää vuosiin mainittu hyvinvointivaltio-sanaa, Tampereen yliopistossa toimiva Anttonen pohtii.

Anttonen mukaan Suomessa on lähdetty erkaantumaan siitä ajatuksesta, että valtion keskeisenä tehtävänä on ajaa kaikkien etuja ja intressejä. Julkinen sektori on alettu nähdä huonona ja tuhlailevana tekijänä. Valtion roolia on alettu huomattavasti kaventamaan.

– Nykyään ajatellaan aiempaa selvemmin siten, että valtion ei tarvitse olla vastuussa palveluiden tuottamisesta. Sen rinnalle on tuotu yritykset ja kilpailuttaminen. Sote-uudistus on tästä tietysti ajankohtainen käytännön esimerkki.

Kaikki yhden puolesta -ajattelu

Anttonen mukaan käynnissä olevaan sote-uudistukseen sisältyy selviä riskejä. Yksityisten yritysten mukaantulo palvelujen tuottamiseen voi merkitä isoakin muutosta siihen, miten palveluja käytetään ja millainen pääsy kansalaisilla niihin on.

on heikentynyt

– Etenkin yhdenvertaisuus voi heikentyä. Hyvänä esimerkkinä tästä on työterveys. Ennakoon on kuitenkin vaikea tarkemmin arvioida, miten iso muutos tulee lopulta olemaan.

Anttosen mukaan muutamit hyvinvointivaltion perinteiset osa-alueet nähdään politiikassa edelleen tärkeinä. Niitä ovat erityisesti terveydenhoito ja koulutus

– Niillä on edelleen politiikassa varsin vahva tuki, joskin koulutusmenoja on leikattu aika ankaralla kädellä. Vaikkapa pitkäaikaistyöttömiä, päihteidenkäyttäjiä tai maahanmuuttajia kohtaan on nykyään aiempaa vähemmän solidaarisuutta. Nykyään on sellaista mentaliteettia, että ihminen saattaa olla itse syyppää kärsimykseensä, eikä hän sen takia ansaitse yhteiskunnan tukea.

Anttonen toteaa, että hyvinvointivaltiolla on ollut omista kaikista yhden puolesta -ajattelu.

– Ihmisen on ajateltu lähetettävän hyvälle matkalle, joka jatkuu läpi elämän. Ruotsin kielen sana ”välfärd” tarkoittaa paitsi hyvinvointia, myös hyvää matkaa. Vaikka ihminen tekisi virheitä tai joutuisi ongelmiin, hänen pitää silti saada uusi mahdollisuus päästä tuolle uralle eli hyvällä matkalla elämässään. Tällä hetkellä on aikaisempaa enemmän ihmisiä, joiden mielestä kaikkien matkan ei tarvitse olla hyvä.

Sukupolvissa eroja

Anttonen toteaa hyvinvointivaltion ajatuksen vahvistuneen toisen maailmansodan jälkeen.

– Silloin oli koettu yhteisiä vaikeita aikoja ja tarvittiin vahvaa yhtenäistä voimaa. Ihmisille haluttiin tarjota turvaa, apua, etuisuuksia ja palveluita.

Anttosen mukaan hyvinvointivaltion heikentymiseen johtaneita lakimuutoksia on tehty 1980-luvun lopulta alkaen. Yhteiskunnan eri sektoreita on esimerkiksi alettu avata kilpailulle enenevässä määrin. Anttonen uskoo, että jonkinlainen muutos on ollut luultavasti tarpeellinenkin.

– Tarvitaan myös moniarvoisuutta ja -tuottajuutta. Muutokset tulisi kuitenkin tehdä niin, että ne eivät pitkässä juoksussa heikennä ihmisten hyvinvointia. Esimerkiksi tietty määrä kilpailua ja yrityksiä hyvinvointipalveluja tuottamassa voi olla hyvä asia, mutta jos syntyy uusia monopoleja, se tuo mukanaan ongelmia.

Anttonen muistuttaa, että hyvinvointivaltio saa erilaisissa kyselyissä suomalaisilta edelleen vahvan tuen. Monet suomalaiset haluavat edelleen julkisia, kaikille yhteisiä maksuttomia tai lähes maksuttomia palveluja.

– Kyselyissä erityisesti terveydenhoito ja koulutus ja myös vanhojen ihmisten hoiva saavat vahvan tuen. Suuri osa kansalaisista haluaa maksaa veroja, jotta julkiset palvelut pysyvät laadukkaina.

Anttonen uskoo, ettei nuorempi polvi ole enää kovin kiinnostunut hyvinvointivaltion ajatuksesta, koska nykyään eletään aiempaa yksilöllisemmässä maailmassa. Tulevaisuutta pohditaan enemmän omien elämänprojektien kautta.

– 20–30 vuotta sitten nuoret ajattelivat siten, että hyvinvointivaltio takaa heille riittävät eläkkeet ja sosiaaliturvan. Enää kollektiiviset, yhdessä asetetut tavoitteet eivät ole kaikkien nuorten mielestä kovin attraktiivisia. He ajattelevat siten, että taloudellinen toimeentulo ja turva pitää saada hankittua itse. Varsinkin hyvin menestyville nuorille ja nuorille aikuisille hyvinvointivaltio saattaa edustaa jotain vanhanaikaista ajattelua.

Kirkolla hyvä tuntuma lähiyhteisöihin

Anttosen mukaan viimeisen 20 vuoden aikana monenlainen järjestöllinen, kansalaisyhteiskunnallinen toiminta on kärsinyt ulkoistamisen, kilpailuttamisen ja markkinoistamiskehityksen takia.

– Monet perinteisetkin järjestöt ovat joutuneet muuttamaan liiketoimintaperiaatteella toimiviksi yrityksiksi, jotka kilpailevat markkinaosuuksista. Uskon, että jatkossa

järjestötyön ja myös kirkon diakoniatyön merkitys on enemmän kasvamassa kuin vähenemässä, koska julkiset palvelut ovat heikentyneet.

Anttonen on huolissaan siitä, että sotien myötä yhteistyön toimivuus saattaa heikentyä.

– Kuntien ja muiden toimijoiden välillä on ollut järkevää työnjakoa ja toimivaa yhteistyötä. Markkinavetoisempaan malliin siirryttäessä tämä saattaa olla uhattuna. Jatkossakin tarvitaan hyvää koordinaointia, jotta voimavarat saadaan kattavasti käyttöön ja ihmisille voidaan tuottaa hyvinvointia tehokkaasti.

Anttonen toteaa, että 1800-luvulla nykyisenkaltaisia julkisia palveluja ei vielä ollut. Tuolloin kirkko ja monet järjestöt olivat käynnistämässä uudenlaisia palveluja.

– Nyt ollaan uusien haasteiden edessä, ja tarvitaan tahoja, jotka voivat olla generoimassa uudenlaisia palveluja. Kirkko ja sen diakoniatyö voisivat ottaa asiassa aktiivista roolia. Niiden kautta voisi nousta uusia radikaalejakin tapoja, joilla ihmisiä voitaisiin auttaa. Varsinkin, kun kirkolla on hyvä tuntuma lähiyhteisöihin. Kun sotien mukana palvelut etäännyvät lähiyhteisöstä, niin tarvitaan muita toimijoita, jotka tuntevat ihmisten arjen asuinalueiden erityispiirteet.

Anttosen mukaan erityisesti selkeästi julkisrahoitteiset toimijat ovat nykyään aiempaa tiukemmalla.

– Tällöin erilaisten järjestöjen ja kirkon rooli kasvaa. Niilläkin epäilemättä on taloudellisia haasteita. Uskon niin, että näillä tahoilla kustannustehokkuus ja raha eivät ole kuitenkaan tärkeimpiä arvoja.

Juhana Unkuri

Leipäjonon kassikuvat Sara Hornigin kuvasarjasta ourdailybread.

Ruoka-avun stigma

Pula-ajoista ja 1930-luvun lamasta muistuttavat leipäjonot ilmaantuivat katukuvaan 1990-luvun alussa. Uutiskuvat niistä järkyttivät ulkomailla asti. Tämä kiihdytti köyhyyskeskustelua kotimaassa, jossa äkillisesti alkanutta köyhyysongelmaa ensin vähäteltiin.

Seurakunnissa köyhyysongelmaa ei vähätelty. Myös luterilaisissa seurakunnissa alettiin jakaa ruokaa muun muassa työttömien ruokailuissa ja Helsingin Myllypuroon perustetussa ruoanjakopisteessä vuonna 1993. Ensimmäinen niin sanottu ruokapankki perustettiin 1995 Tampereelle. EU-jäseneksi liittyminen ja EU-ruoka-avun vastaanottaminen sekä vuosien 1997–1999 Yhteisvastuukeräykset edistivät ruokapankkien perustamista ympäri maata. Diakoniatyöntekijät kohtasivat tarvetta, johon oli pakko vastata. Seurakunnat ja muut ruoka-apua antaneet tahot kuitenkin ajattelivat antavansa hätäapua, jonka tarve lakkaisi aikanaan.

Paremmat ajat eivät ole vieläkään koittaneet, joskin ennen vuotta 2008 puhuttiin uusien toimintamuotojen, kuten yhteisruokailujen, laajasta käyttöönotosta ruokakassien jaon sijaan, ja joitakin jakopisteitä lopetettiin. Ruoka-apua tarjoavien seurakuntien määrä on kuitenkin tuplaantunut tämän jälkeen, ja leipäjonojen

uutisoidaan pidentyneen huomattavasti.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreimman aikasarjatutkimustiedon (ATH) mukaan joka kahdeksas suomalainen on pelännyt viimeisen vuoden aikana ruoan loppuvan. Kansainvälisen vertailun mukaan tällaisilla niin sanottua ruokaturvaa mittaavilla indikaattoreilla Suomi sijoittuu varsin huonosti, vain EU-maiden keskitasolle, ja siten huomattavasti muita Pohjoismaita ja esimerkiksi Saksaa heikommin.

Pidentyneet leipäjonot ovat perusturvan heikentyneen tason merkki ja kertovat myös hyväntekeväisyysriippuvuudesta. Ruoka-avun tarpeen yli 20-vuotinen jatkuminen on ongelmallista, koska hyvinvointivaltion moraaliseen perustaan tulisi kuulua, ettei kenenkään elämässä pärjäämistä tulisi jättää toisten hyväntahtoisuuden varaan. Suomalainen hyvinvointivaltio ei tosin ainakaan vielä virallisesti ohjaa köyhiä hyväntekeväisyysruoka-avun piiriin, mutta tukee tätä toimintaa monella tavalla: toimijat saavat joko välillistä tai välitöntä tukea toimintaansa kunnilta tai valtiolta.

Huono-osaisuus ei ole marginaalinen ongelma Suomessa

Kansainvälisen tutkimustiedon perusteella ruokapankit eivät onnistu

poistamaan ruokaturvaongelmaa, sillä ruokapankeissa asioivat kärsivät edelleen ruoan puutteesta, heikosta ravitsemuksesta ja terveydestä ruokapankkikäyntien välillä.

Ruoka-avun jakaminen on siis järjestelmän kestävämpi. Tätä väitettä tukevat väitöstutkimukseni empiiriset tulokset, jotka on tuotettu analysoimalla 36 suomalaisesta ruoka-avun toimipisteestä kyselylomakkein kerättyä aineistoa. Vastaajina oli lähes 3 500 ruoka-avun saajaa. Lisäksi tutkimus analysoi laadullisesti avunsaajien ansaitsevuuteen kohdistuvaa arvostelua sanomalehtien verkkokeskusteluissa.

Kolme neljästä ruoka-avun saajasta kärsii niin syvästä niukkuudesta, että heidän taloudellista huono-osaisuuttaan määrittää kokemus heikosta elintasosta, tulojen riittämättömyys menoihin, velkaantuneisuus ja kokemus riittämättömästä tuensaannista asuinkunnalta. Tällaisten syvien taloudellisten vaikeuksien lisäksi yli kaksi viidestä ruoka-avun saajasta kärsii myös muista hyvinvoinnin vaikeuksista, kuten heikosta henkisestä ja fyysisestä terveydestä, masennuksesta, yksinäisyydestä ja jopa nälästä.

Joka toinen avunsaaja määrittelee itse itsensä huono-osaiseksi. Itsensä huono-osaiseksi kokemista ennustavat työttömyys, asunnottomuus ja avun hakeminen viikoittain. Erityisesti miesten huono-osaisuuden kokemista ennustavat lisäksi vuokralla asuminen ja alle sadan euron kuu-

Ruoka-apua saavat kärsivät huono-osaisuudesta ja häpeästä ja altistuvat toisten arvostelulle, toteaa hyvinvointitutkija Tuomo Laihiala.

kausittainen käteen jäävä tulo, naisten tapauksessa ikääntyneisyys. Lisäksi ruoka-apua saavien iäkkäiden naisten kokemus omasta elämänlaadustaan on järkyttävän heikko.

Leipäjonot ovat näennäisesti tasa-arvoinen paikka sikäli, että niissä käy yhtä paljon miehiä ja naisia. Sen sijaan vielä marginaalisemmissä ryhmissä, kuten asunnottomissa, vangeissa ja huumeidenkäyttäjissä, miehet ovat enemmistö. Miehet ovat siis yliedustettuina yhteiskunnan huipulla ja pohjalla, ja tämä pohja on perinteisesti näkynyt katu-
kuvassa laitapuolen kulki-

joina. Nyttemmin leipäjonot ovat tuoneet naistenkin köyhyyden katu-
kuvaan.

Reilu kolmasosa avunsaajista ilmoittaa kokevansa häpeää. Se, että kaksi kolmasosaa ei sitä ilmoita kokevansa, saattaa johtua toisaalta huono-osaisuuteen alistumisesta sekä toisaalta positiivisista sosiaalisista kohtaamisista ruokaa haettaessa. Naiset, lapsiperheelliset ja korkeasti koulutetut häpeävät ruoka-apuun turvautumista muita useammin. Leipäjonossa käyminen siitä koituvasta häpeästä huolimatta on osoitus kävijöiden huono-osaisuudesta: heidän on käytävä jonossa, vaikka he kokevat sen nöyryyttäväksi tai itselleen sosiaalisesti haitalliseksi.

Leipäjonossa käyvien avunsaajien ansaitsevuus altistuu voimakkaalle arvostelulle leipäjonoja käsittelevien verkkouutisten yhteydessä käydyissä keskusteluissa. Osa keskustelijoista kyseenalaistaa jonottajien avun tarpeen ja pitää heitä valtaväestöstä poikkeavana kunnianttomana ryhmänä, joka on itse vastuussa köyhyydestään. Perinteistä köyhäinapua muistuttavat leipäjonot mahdollistavat siis avunsaajien tarpeen ehdollistavan ja

haavoittuvassa asemassa olevia leimaavan keskustelun.

Kaikki suomalaiset eivät ole samassa veneessä

Tulokset osoittavat, että hyväntekeväisyyteen perustuva ”köyhäinapu” ei ratkaise avun tarpeen taustalla olevia ongelmia vaan saattaa johtaa häpeäilemaan, huono-osaisen identiteettiin ja siten ongelmien syvenemiseen.

Leipäjonossa käyvien huono-osaisuuden taustalla olevat säännönmukaiset mekanismit edellyttäisivät puuttumista erityisesti työikäisten, kauan työelämän ulkopuolella olleiden miesten sekä pienituloisten yksinhuoltajien ja eläkeläisnaisten asemaan.

Köyhyys ja huono-osaisuus koskevat kaikkia, niitäkin, jotka haluavat sulkea silmänsä tosiasioilta. ”Kaikki suomalaiset ovat samassa veneessä” on irvokas sanonta maassa, jossa osa kansalaisista näyttää jääneen pysyvästi sivuun valtaväestön suotuisasta hyvinvoinnin kehityksestä. Jokaisen suomalaisen lähipiirissä, suvussa, naapurustossa tai työpaikalla on ihminen, joka on niin heikossa ase-

Miehet ovat yliedustettuina yhteiskunnan huipulla ja pohjalla. Tämä on perinteisesti näkynyt katu-
kuvassa laitapuolen kulkijoina.

massa, että on altis joutumaan turvautumaan ruoka-apuun.

Tuomo Laihiala

hyvinvointitutkija
Tampereen yliopisto

Kirjoitus pohjautuu kirjoittajan Itä-Suomen yliopistossa Kuopiossa 1.2.2018 tarkastettuun väitöskirjaan Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoinista: huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus.

Kirjallisuus:

Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K.-M. & Silvasti, T. (toim.) (2008) Toisten pankki: Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Stakes.

Laihiala, T. (2017) Ruoka-apuun turvautuminen aiheuttaa häpeää. Tackling Inequalities in Time of Austerity. Policy brief 9/2017. (<http://blogit.utu.fi/tita/ruoka-apuun-turvautuminen-aiheuttaa-hapeaa/>).

Malkavaara, M. (2002) Nälkä ja köyhyys kirkon asiaksi: Näkökulmia laman ja markkinakilpailun aikaan. Teoksessa V. Mäkinen (toim.) Lasaruksesta leipäjonoihin: Köyhyys kirkon kysymyksenä. Jyväskylä: Atena Kustannus, 283–312.

Murto, J., Pentala, O., Koskela, T. & Jusmäki, T. (2017) Pöimintoja aikuisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja elinoloista Suomessa 2013–2016 – ATH-tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 7. Helsinki: THL.

Taylor, A. & Loopstra, R. (2016) Too Poor to Eat. Food insecurity in the UK. Food Insecurity Briefing 3. London: Food-foundation.org.uk.

Ruoka-apua saavien iäkkäiden naisten kokemus omasta elämälaadustaan on heikko.

RUOKAJAKELU

– OSATTOMUUDEN DEMONSTRAATIO VAI OSALLISUUDEN ILMAUS?

Katson videota Myllypuron leipäjonosta. Hitaasti etenevä kulkue räntäsateessa on lähes kilometrin mittainen. Välillä se pysähtyy, ihmiset näyttävät seisovan yksikseen, vailla kontaktia muihin, pitävät etäisyyttä. Mikä voisi olla ankeampi kuva nykyhetken suomalaisesta todellisuudesta, syrjäytymisestä, eristäytymisestä, yksinäisyydestä!

Miksi me sallimme tällaisen todellisuuden olemassaolon? Miksi siedämme sitä? ”Ihmisten seisottaminen ruokajonoissa on huonoa yhteiskuntapolitiikkaa ja köyhyysrajalla elävien kehoihin auttamismuoto”, totesi professori **Heikki Hiilamo** Helsingin Sanomissa syyskuussa 2013.

Miten tähän on tultu? Se alkoi joskus 90-luvun laman aikoihin. Kirkkohallituksen diakonian ja yhteiskuntatyön keskuksen otettiin yhteyttä maatalousministeriöstä tiedustellen, voisiko se ottaa osaltaan hoidantaakseen EU:n ruokajakelua Suomessa. Euroopan yhteisön vilja- ja viljoja oli päätetty alkaa purkamaan jakamalla ylijäämävilljaa ja maitotuotteita köyhille. Tämä oli siis Euroopan Unionin maatalouspolitiikkaa. Meitä kutsuttiin neuvotteluihin yhdessä eräiden muiden sosiaalipoli-

tiikan alalla toimivien organisaatioiden kanssa.

Hyvinvointivaltion pitää huolehtia omistaan

Emme katsoe voivamme ottaa tehtävää vastaan. Näin jälkikäteen muistellen syitä oli sekä periaatteellisia että käytännöllisiä. Ensinnäkin katsoimme, että tässä oli ensisijaisesti kysymys EU:n maatalouspolitiikasta, ei sosiaalipolitiikasta. Toiseksi katsoimme, että suomalaisessa hyvinvointivaltiossa yhteiskunnan tehtävä oli lakisääteisen toimeentuloturvan puitteissa huolehtia siitä, että niilläkin, joilla ei ollut mahdollisuutta työllään hankkia toimeentuloaan, oli kuitenkin mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään. Kolmanneksi katsoimme, että kirkon diakoniatyöllä ei ollut mahdollisuutta suunnata resursseja ruokajakelun organisoimiseen tilanteessa, jossa sillekin oli asetettu vaatimus keskushallinnon resurssien leikkaamisesta.

Kirkko haluttiin kuitenkin mukaan, ja kutsu suunnattiin Kirkkopalveluille. Siellä oli enemmän valmiutta hankkeen toteuttamiseen varsinkin, jos sille saataisiin tukea Yhteisvastuueräyksen kautta. Seuraavan kerran asia olikin esillä Yhteisvastuueräyksen suunnitteluryhmässä. Siellä mukaan lähtemistä perusteltiin sillä, että se tarjoaisi lisäapua

niille, jolle sosiaaliturva ei pystynyt antamaan riittävää toimeentuloa, ja samalla se olisi huutomerkki, joka kiinnittäisi julkisuudessa huomiota sosiaaliturvan riittämättömyyteen.

Seurakunnat lähtevät mukaan

Tässä vaiheessa kuvaan tuli EU:n elintarvikejakelun lisäksi mahdollisuus, että ruokajakeluun saataisiin kaupoilta elintarvikkeita, jotka lähestyivät viimeisen käyttöpäivän rajaa. Tiedossahan oli, että kauppoista jouduttiin poistamaan jätteisiin suuria määriä elintarvikkeita, joita ei voitu enää myydä. Ruokajakelun kautta suuri osa tästä ravinnosta voitaisiin hyödyntää ja jakaa tarvitseville.

Tämä ekologis-sosiaalinen näkökohta sai minutkin hiukan suopeammaksi hankkeelle. Samahan koski tavallaan myös EU:n maataloustuotteiden jakelua. Ellei niitä voitu jakaa ihmisille ravinnoksi, ne joutuisivat jätteenä joko poltettaviksi tai muuten tuhottaviksi.

Niin sitten alkoivat seurakunnissakin ruokajakelut. Ilmeisesti ne tulivat todelliseen tarpeeseen silloisessa laman, konkurssien ja leikkausten koettelemassa Suomessa. Ne eivät kuitenkaan jääneet vain tilapäisiksi huutomerkkeiksi hyvinvointivaltion puutteita osoittamaan, vaan niistä on ainakin paikoin tullut instituutio, jo-

ka kuuluu meidän yhteiskuntaamme ja jota on vaikea lopettaa. Jonojen pituudesta päätellen ruokajakelun tarve on edelleen olemassa ja ehkä nykyisen hallituksen toimenpiteiden vuoksi vain kasvamassa.

Tavoitteena osallisuus

Silti pidän leipäjonoja häpeänä ja ainakin tässä muodossa ihmisyyttä alentavana muotona vastata ihmisten tarpeisiin. Kun 90-luvulla laadimme kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön yhteistä kokonaisvaltaista kehittämisohjelmaa, sen keskeiseksi tavoitteeksi määriteltiin osallisuuden ja jakamisen yhteisö, jonka nähtiin nousevan suoraan Jeesuksen opetuksista ja alkukristillisestä perinnöstä. Ruokajakelua voisi pitää eräänä tämän ihanteen toteutuksena, jos se organisoitaisiin siten, että siinä ei toteudu vain jakelu (distributing) vaan jakaminen ja osallisuus (sharing), joka ilmentää kaikkien ihmisten yhteenkuuluvuutta raamatullisen koinoonia-käsitteen mukaisesti. Olisiko jo aika miettiä, miten leivän jakamisesta tulisi osallisuuden ilmaus eikä vain osattomuuden demonstraatio?

Juhani Veikkola

teologian tohtori Juhani Veikkola on Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön entinen johtaja

Kestävää ruokailua suurella sydämellä

Torstaisin Jyväskylän Katulähetys ry:n Sammonkadun ruokapankin yhteydessä toimivassa Café Agapessa käy kuhina jo aamusta alkaen, kun vapaaehtoiset ja palkattu henkilökunta valmistavat ruokaa päivän ilmaista ruokailua varten. Osa valmisteluista on aloitettu jo keskiviikon puolella, sillä ruokailijoita on parhaimmillaan päivän aikana jopa yli 200. Määrä on paljon, sillä ruokailu on järjestetty pieneen kahvilaan, jossa asiakaspaikkoja on noin 60 henkilölle. Ruoka valmistetaan täysin lahjoitetuista elintarvikkeista, joten kuluja elintarvikkeista ei tule. Ruoka tulee lahjoituksena ruokapankkiin, jossa ensin ruokaa jaetaan ruoka-apuna sitä tarvitseville ja ylimääräinen annetaan Café Agapeen ilmaisen ruokailun järjestämiseen.

Ylijäämäruokaa ja juttuseuraa

Klo 11 ruokailun alkaessa pöytä notkuu herkkuja, ja on vaikeaa uskoa, että kaikki esillä oleva ruoka on niin sanottua ”ylijäämäruokaa” eli ruokaa, joka kauppoissa katsotaan hävikiksi. Mikäli sitä ei lahjoituksena jaettaisi, se heitettäisiin jätteiden mukana kaatopaikalle. Ruokailijoita on paikalla ruokailun alkaessa jo kymmeniä. Ruokailun asiakkaat koostuvat vähävaraisista ihmisistä, joille ilmainen ruokailu on äärimmäisen tärkeä täydennys pieneen sosiaaliturvaan. Osalle ruokailijoista ruoka on myös viikon ainoa lämmin ateria ja siksi myös tärkeä osa viikon ohjelmaa. Ruoka valmistetaan ja tarjoillaan lähes kokonaan vapaaehtoisvoimin, ja toimintaa koordinoi Jyväskylän katulähetys ry, joka organisoii suuren osan Jyväskylän ruoka-aputoiminnasta.

Vapaaehtoiset valmistavat ja jakavat ruokaa. Heidän tehtävänä on myös opastaa ruokailun asiakkaita pöytiin ja toimia tarvittaessa juttuseurana. ”Parasta on, kun saa tuntea olevansa tarpeellinen”, huokaisee hymyillen jo vuosia Katulähetyksellä vapaaehtoisena ollut **Helena**. Hän tuntee monet ruuanhakijat nimeltä ja osaa kertoa heidän erityistarpeensa. Vapaaehtoiset kertovat, että oma suhtautuminen ruokaan on muuttunut vapaaehtoistyön myötä. Yli päiväysten ruokaa voi syödä vielä monta kertaa.

Yhteisöruokailusta on monenlaista hyötyä

Jyväskylän Katulähetys ry on yhdessä Keltinmäen alue-seurakunnan kanssa tarttunut myös toisenlaiseen ylijäämäruuan hyödyntämisen haasteeseen. Joka maanantai klo 16 alkaen Keltinmäen kirkolla kokoonnutaan yhteisen pöydän ääreen syömään Keski-Suomen keskussairaalan henkilöstöruokalan ylijäämäruokaa. Seurakuntalaisille ruuan hinta on yksi euro, joka maksetaan kuljetuksesta, ei ruuasta. Kuljetuksen kirkolle organisoii Jyväskylän Katulähetys ry, tilat ja vapaaehtoiset koordinoi Keltinmäen seurakunnan diakoniatyö. Yhteisen ruokailun päätyttyä seurakuntalaiset voivat viedä ylijääneen ruuan omissa astioissa kotiin. Syksyllä 2016 aloitettu yhteisöruokailu on tavoittanut kiitettävän määrän seurakuntalaisia, ja diakoni **Jukka Rantasen** mukaan ihmisten yhteisöllisyys on yllättänyt jopa seurakunnan työntekijät. Vapaaehtoisia on saatu mukaan myös hyvin, auttamisen ilo ja yhteinen tekeminen ovat saavuttaneet monia.

Keltinmäen yhteisöruokailu sai alkunsa Yhteinen keittiö -hankkeesta, jonka myötä haluttiin lisätä yhteisöllisyyttä, vahvistaa osallisuutta ja vähentää yksinäisyyttä. Keltinmäen seurakunnassa yhteisen keittiön tavoitteissa on onnistuttu paremmin kuin hyvin. Yhteisen pöydän ääreen kokoontuu maanantaisin lähes 100 seurakuntalaista, ja vapaaehtoisia toiminnassa on jo 15. Diakoni Jukka Rantanen kuvailee vapaaehtoisten mukaan lähtemistä ”lumipallo-efektiksi”; Yksi vapaaehtoinen sai mukaansa toisen ja taas toisen ja niin edelleen. Vapaaehtoiset ovat mukana auttamisen ilosta ja hyvän ilmapiirin takia.

Emäntä Tarja Kärkkäinen rikkoo munia.

Eila Keski-Korpela valmistaa Café Agapes-
sa ruokaa.Marjatta Aaltonen asettelee ylijäämäruokaa
esille Keltinmäen kirkolla.

Marjatta Aaltonen, yksi vapaaehtoisista, on ollut Keltinmäen Yhteisöruokailussa mukana alusta asti. Hänestä on ihanaa nähdä, kuinka ihmiset tulevat autetuiksi.

Tänään ruokana on pippurihärkää, nyhtöpossua, juustoperunaa, tomaatti-mozzarellakeittoa, perunamuusia ja mustikka-grahampuuroa. Yhteisöruokailu aloitetaan asetumalla yhteisen pöydän ääreen ja siunaamalla ruoka. Tunnelma Keltinmäen kirkon salissa on lämmin ja vastaanottava. Diakoni **Ulla Hautamäki** kuvaileekin yhteisöruokailua loistavaksi yhteisöksi, joka on saanut mukaansa keltinmäkeläisiä vauvasta vaariin. Ruokailusta on tullut monelle tärkeä sosiaalisten suhteiden vaalimisen hetki. Eräs ruokailijoista kertoo käyvänsä yhteisöruokailussa juuri siksi, ettei tarvitsisi syödä yksin. Hänestä on mukavaa syödä ja jutella muiden kanssa.

Ekoteosta hyvä mieli

Saa syöä.fi -sivuston mukaan Suomessa heitetään vuosittain jopa 400 miljoonaa kiloa syömäkelpoista ruokaa kaatopaikalle. Määrä on valtava. Diakoniatyöntekijän silmissä jokainen hukkaan heitetty syömäkelpoinen ruoka on pois siltä, joka nälkäänsä ruokaa tarvitsee. Hukkaan heitetty syömäkelpoinen ruoka on myös ympäristön kannalta ikävä asia. Kotitalouksista vuosittain roskiin päätyvän

ruokajätteen päästöt vastaavat jopa 100 000 auton ilmastovaikutusta. Ylijäämäruuan hyödyntäminen on diakoniatyön lisäksi myös ekoteko. Syömällä ylijäämäruokaa autat ympäristöä ja ehkäiset ilmastonmuutosta. Poisheitetty ruoka tarkoittaa turhaa räsistusta ympäristölle muun muassa turhaan tehtyjen kuljetuskilometrien, turhien lannoitteiden ja turhan valmistuksen myötä.

Ympäristöteon lisäksi ylijäämäruuan hyödyntäminen on mahdollisuus yhteisöllisyyden lisäämiselle. Katulähetys ry:n ja Keltinmäen seurakunnan esimerkit ovat osoittaneet, että yhteisölliselle ruokatoiminnalle on selkeä tarve. Seurakunnissa diakoniatyö voi tarttua tähän mahdollisuuden omien resurssiansa mukaisesti tai tehdä yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa, kuten Jyväskylässä on tehty. On aika tarttua haasteeseen ja tehdä todellinen ekoteko.

Heli Pikkarainen

KM, diakoniatyön opiskelija

Lähteet:

<http://www.saasyoda.fi/ruokah%C3%A4vikki-suomessa>
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content-52A16F>

Kohtaamista Arkiaterialla ja Jatkoilla

Ylöjärvellä on 90-luvun laman aikana ja sen jälkeen kokoonnuttu seurakuntakeskuksessa maanantaisin yhteisen pöydän ääreen. Ruokailu oli alun alkaen tarkoitettu vähävaraisille ja työttömille ja oli nimeltään Maanantaipöytä. Ateria koottiin viikonloppuna jääneistä tarjoiluista. Nykyisin kokoonnutaan maanantaisin Arkiaterialle, ja ruoka laitetaan joka kerta alusta asti eikä vanhoja ruokia lämmitetä uudelleen. Lisäksi aterialle kokoonnutaan yhteisöllisesti ja Jatkoilla on mahdollisuus monenlaiseen osallistumiseen.

Monenlaista merkitystä

Monelle on merkityksellistä se, että voi jutella jo ruokaa odotellessa. Diakoniatyöntekijät ovat vuorotellen rahastamassa ruokaa ja samalla kohtaamassa tulijoita jo ennen ateriointia. Ruokamaksua olemme miettineet usein, ja olemme päätyneet tänä vuonna siihen, että työttömät saavat syödä eurolla ja eläkeläiset joko kahdella tai neljällä eurolla riippuen eläkkeen suuruudesta. Jos ei ole sitä euroakaan, voi aterialle kuitenkin mennä.

Viime syksystä alkaen on ollut mahdollisuus ottaa mukaan myös

hävikkiruokaa, jota paikallisista elintarvikemyymälöistä haetaan. Lähinnä se on ollut leipää, mutta myös viimeisillä eräpäiväyksillä olevia leikkeitä ja joskus on ollut jaettavaa maitotuotteitakin. Ihmiset ottavat mielellään mukaan tällaista jaettavaa ruokaa ja antavat arvoa sille, ettei hyvää ja syötävää ruokaa laiteta roskiin.

Yhteisen keittiön ideaa emme ole ainakaan vielä toteuttamassa – oman keittiön henkilökunta valmistaa ruoan.

Ateriaa ennen on diakoniatyöntekijän pieni hartaus ja ruoan siunaaminen. Siunattu eväs kantaa mukaan otettujen ruokien lisäksi ainakin yhden päivän matkalle.

Jatkoilla juttu jatkuu

Aterian jälkeen on mahdollisuus jäädä Jatkoille seurakunnan takkahuoneelle. Siellä on mahdollista tehdä mm. käsitöitä. Viime vuonna kudoimme sinivalkoisia käsitöitä, ja osa taitaa olla kesken vieläkin. Lisäksi olemme keskustelleet eri aiheiden pohjalta. Viime vuonna kahdella kerralla aiheena oli kuolema, joka aiheena saattaa tuntua raskaalta, mutta asia on kuitenkin luonnollinen ja puheeksi ottamisen arvoinen aihe.

Olemme kuunnelleet ihmisten toiveita, mitä Jatkoilla voisi tehdä. Sieltä nousi erilaisia toiveita kuten värittäminen, retket, makkaran paistaminen, askarteleminen, käsityöt, levyraati, keskustelut jonkin teeman poh-

Mikko Huuhtanen

jalta ja pelkkä yhdessäolo. Näitä olemme pyrkineet toteuttamaan ja todenneet, että näiltä ihmisiltä tulevat ideat ovat parempia kuin työntekijän näkökulmasta tulevat omamme.

Diakoniatyöntekijöiden läsnäoloa kaivataan. Aina on jollakin asiaa, jonka haluaa purkaa luottamuksella meille. Olemme huomanneet, että ruokailijat arvostavat, että olemme samassa pöydässä ja tasolla heidän kanssa.

Ehtoollisella kokemus yhteydestä

Meillä on tapana päättää niin kevät- kuin syyskausi yhteisellä ehtoollisella kauniissa puukirkossamme. Se on samalla kokemus yhteisestä ateriasta, jota saamme alttarilta viinin ja leivän muodossa – ”Sinun puolestasi annettu ja vuodatettu”. Arki tuntuu silloin pyhältä, ja jokapäiväinen leipä saa hengellisen merkityksen. Ja ehtoollista jakamassa on tuttu diakoniatyöntekijä.

Palautteena olemme saaneet sitä, että yhteinen Arkiateria on tärkeä asia ja sitä ei saa pois jättää diakoniatyöstä talouden tiukkenemisen aikana. Siinä korostuu sana ”yhteinen”. Se nimittäin antaa mahdollisuuden kohtaamiselle ja keskustelulle. Niin kuin eräs viime vuonna Arkiateria-yhteyden löytänyt sanoi: ”En ole puhunut kenenkään kanssa moneen viikkoon ja täällä on ihmisiä, joiden kanssa voi jutella.” Ymmärrys kasvoi – nälkä on laaja käsite!

Eliisa Ala-Kuusisto
johtava diakoniatyöntekijä
Ylöjärven srk

Surukonferenssi 2018 Tampereella

Kymmenes Surukonferenssi järjestetään 19.-20.4.2018. Juhlavuonna halutaan korostaa toivon ja selviytymisen merkitystä. Konferenssin teemana on Resilienssi surussa – sinnikkyys, joustavuus, selviytymiskyky vaikeissa elämäntapahtumissa.

lue lisää: <http://www.surut.fi/#>

Ei ainoastaan

Olin itse mukana 2016 syksyllä suunnittelemassa omalla alueellamme Yhteiseen keittiöön mukaan lähtemistä, hankkeeseen, joka toimii nyt Kirkkohallituksen vetämänä toimintana. Muistan suunnitteluvaiheessa osan ihmisistä korostaneen, että kyse tulee olla muustakin kuin vain ruuasta tai keittiöstä. Yhteinen keittiö -hanke toteuttaa Juha Sipilän hallituksen "Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta" -kärkihanketta. Verkkosivuja seuraten hanke on edennyt hyvin. Yhteisen keittiön tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää toimintakulttuuria, joka perustuu useiden tahojen ja ihmisten yhdessä tekemiseen. Yhteinen keittiö -hanke haastaa verkkosivujen mukaan paikallisia toimijoita mm. sosiaalitoimessa ja seurakuntien diakoniatyössä uudistumaan ja toimimaan entistä enemmän yli sektorirajojen muiden toimijoiden kanssa.

Yhteinen leipämme

Yhteisessä keittiössä on kyse eri asiasta kuin jälleen esille noussesta keskustelusta köyhyydestä, leipäjonoista ja niiden kautta ruokaa jakavien järjestöjen tuesta. Eduskunta

päätti lopettaa kaksi vuotta jatkuneen, ruoka-apua jakavien yhdistyksien erillistuen. Päätös leikkasi miljoona euroa lukuisilta avustusjärjestöiltä. Koen niin, että tuo päätös ja siihen kohdistuva kritiikki peittivät alleen selvästi suurempia ongelmia, jotka ovat leipäjonojen juurisyy. Esim. sosiaaliturvan tasoon tehdyt indeksijäädtykset ja -leikkaukset ovat alkaneet näkyä siinä, että perusturva ei enää riitä kunnon elämään. Nämä ovat niitä isompia kysymyksiä, jotka aiheuttavat köyhyyttä, jonka takia ihmiset joutuvat leipäjonoihin.

Yhteinen keittiö -hankkeessa puhutaan osallisuudesta ja yhdessä tekemisestä. Koen, että siinä ideana on, ettei kukaan toimija nouse toisia tärkeämmäksi. Yhtenä ongelmana olen vuosien varrella nähnyt sen, että moni toimija haluaa nostaa itsensä muita tärkeämmäksi. Yhteisessä toiminnassa ei välttämättä kerrota ideoita muille, toisaalta halutaan myös korostaa, että tämä oli minun, meidän idea. Mutta onko sillä, kenen idea oli, loppujen lopuksi merkitystä? Sillä on mielestäni merkitystä, että kaikki kohderyhmät ja ihmiset ovat tärkeitä, ketään ei saisi unohtaa. Idealismia, ehkä, mutta ei köy pidä lähteä siitä, että kaikki ihmiset ovat yhtä tärkeitä.

Asema, Osallisuus, Vertaisuus

Sovatek-säätiön toimesta käynnistyi Jyväskylässä keväällä 2012 opioidi-

korvaushoidossa oleville asiakkaille vertaistoimintakeskus. Ensimmäisen sijaintipaikkansa pohjalta asiakkaat antoivat sille nimeksi Asema 78. Toiminnan syntyminen taustalla on ollut asiakkaiden ja korvaushoidon henkilökunnan yhteinen näkemys siitä, että asiakkaille olisi tarpeen löytyä myös vertaistuellista toimintaa. Toiminta käynnistyi ensin RAY:n tuella kehittämisprojektina. Hankkeen suunnitteluajankohtana 2011 korvaushoidossa olevien oli paikka paikoin mahdoton päästä vertaistuellisiin toimintoihin, koska yhden näkökulman mukaan he eivät olleet päiheteettömiä, heillä oli korvaushoitolääkitys. Tästä on menty eteenpäin. Aseman toiminta Jyväskylässä jatkuu tällä hetkellä STEAn kohdennetun toiminta-avustuksen tuella.

Hyvän elämän turvaaminen

Kehittämishankkeilla on tässä tapauksessa haettu elämään myös muuta sisältöä, sitä samaa, mitä Yhteisellä keittiöllä. Ruoka on mukana, kuten päiväkeskuksissa ja monissa vastaavissa toiminnoissa se on ollut iän kaiken. Ruoka, ruuan laittaminen ovat niitä perustaitoja, joita elämässä tarvitaan hoidon ja muiden palvelujen ulkopuolella. Olla mukana ruuan laittamisessa, mukana paikkojen siivoamisessa ja edelleen miettiä, mitä kannattaa tehdä ja syödä, ne ovat isoja kysymyksiä. Tämä hanke, mikään muukaan hanke, ei kestä ja toimi ilman monipuolista yhteistyötä.

leivästä

Eero Pirttijärvi toimii Sovatek-säätiöllä kansalaistoiminnan johtajana.

Asema on merkittävä, tärkeä, ja avainasioita ovat kävijöiden mukana olo, ideoiden tuominen, oma vastuu siitä, että tekee muiden mukana, pitää huolta niin itsestä kuin muista ja vie asioita ja ajatuksia eteenpäin. Korvaushoidosta ja sen sisällöistä on tärkeää kertoa myös tuleville ammattilaisille ja julkisuudessa. Mitä korvaushoito on ja mitä se ei ole.

Sovatek on Aseman rinnalla mukana valtakunnallisessa OK-hankkeessa. Sen kautta etsitään osallisuutta lisääviä toimintamalleja ja vertaistyon muotoja. Molemmissa

hankkeissa mukana olevia jyväskyläläisiä oli perustamassa potilasyhdistystä korvaushoidossa oleville. Uusi järjestö on nimeltään Okey, opioidikorvaushoidon edistämisyhdistys. Yksi sen tavoitteista on opioidikorvaushoidossa olevien ihmisarvon ja hyvän elämän turvaaminen.

Motto on hyvä lähtökohta kaikille kaikkien kanssa tehtävään toimintaan.

Eero Pirttijärvi

Sovatek-säätiö on psykososiaalisen kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistointaorganisaatio, joka keskittyy päihde- ja mielenterveyshaittojen ehkäisyyn ja hoitoon sekä työllistymisen edistämiseen.

<http://www.sovatek.fi/>

Jouluaattona imatralainen leipomo halusi ilahduttaa ja yllättää aattoaterialle saapuneet henkilöt tuomalla uunituoreita, lämpimiä leipiä annettavaksi kotiin viemiseksi. Ja niitä oli niin paljon, että kaikille riitti.

Aaltoliikettä Imatran diakoniatyön vastaanotolla

Diakoniatyössä me myönnämme ostolupalappusia, joilla asiakkaat saavat tehdä pääasiassa ruokaostoksia. Ostoluvat palautuvat ja kuitit niiden mukana. Katsomme ja tutkimme, miten myöntämämme rahasumma on käytetty, mitä onkaan ostettu. Huomaatko, mitä ajatuksia siinä herääkään? "Oho, ostettu savulohta – onpa kallista, ahaa – viime hetken suklaapatukka, jotta varmasti jokainen sentti tulee käytetyksi." Tämän suuntaisia ajatuksia ainakin minä käyn läpi, kun niitä

kuitteja tarkastelen. Arvioin ja arvostelen, mitä diakoniatyön varoilla ostetaan.

Vuosi sitten toimeentulotuen hakeminen muuttui Kelasta haettavaksi etuudeksi. Lehdet kirjoittelivat, kuinka Kela on ruuhkautunut ja diakoniatyö on joutunut paikkaajan rooliin.

Imatralakin toimittaja soitti ja kyseli Kelan vaikutusta diakoniatyön vastaanotolla. Soittohetkellä tilanne oli se, että meillä oli väljää, asiakkaita ei pyrkinytkään luoksemme, ja ihmettelimme tilannetta. Tosin tammi-kuu oli ollut uhkaavan täysi, mutta se ei aiheutunut Kelasta vaan kaikesta muusta ahdingosta, joka toistunee

vuodesta toiseen tiettyjen henkilöiden kohdalla. Vuosi on vaihtunut ja meidän jokaisen on maksettava lääkkeiden 50 euron omavastuu, samoin muissakin maksuissa alkaa maksuton kartuttaminen.

Kela sai kasvot

Hetkellinen asiakaskato näkyi myös Imatralla Eksoten sosiaalityöntekijöiden vastaanotolla. He ottivat meihin yhteyttä ja jalkautuivat diakoniatyön ryhmätapaamisiin informoimaan uudesta, muuttuneesta hakuprosessista perustoimeentulotuen osalta. Samalla he kertoivat, että sosiaaliohjausta saa joka päivä, ilman ajanvarausta, Aikuistentalosta.

Kela näyttöytyi meille diakoniatyön-tekijöille täysin kasvottomana laitoksena, kunnes syksyllä -17 meillä oli yhteistyöpalaveri, jonne olimme saaneet mukaan myös Kelan toimeentulotuen tiimipäällikön. Yhteistyö sosiaalityön kanssa oli ja on tuttua, mutta nyt Kela sai nimen ja kasvot tiimipäällikön kautta ja mielipide Kelaa kohtaan muuttui. Sielläkin vilpittömästi ollaan asiakkaan puolella, löytyy ymmärrystä saada tulopuoli näyttämään miinusta, jotta tukea voidaan myöntää.

Kelakin haluaa ihmisten parasta, että jokainen saa jokapäiväisen leipänsä pöytään. Sielläkin ollaan hallukkaita tekemään yhteistyötä diakoniatyön kanssa. Järjestämme keväällä -18 uuden palaverin, jossa voimme jatkaa toisimme ja toistemme käytäntöihin tutustumista mm. käymällä joitain asiakastapauksia yhdessä läpi. Kelassa käytetään skypeä, ja sen käyttöä yhteistyön lisäämiseksi toivotaan myös diakoniatyössä.

Aaltoliike vastaanotolla

Diakoniatyön vastaanotolla väljyys kesti koko kevään, syksyllä tilanne oli

'normaali', mutta joulukuu yllätti taas ruuhkaisuudellaan, jossa näkyivät ja kuuluivat Kelan päätökset. On ikävää, kun odottaa päätöstä esim. sairauspäivärahasta, sen saa, mutta käykin ilmi lääkärin virhe ruksin laittamisesta vääraan ruutuun. Tulee kielteinen päätös tai pyydetään lisäselvyyksiä, eikä odotettua rahaa saakaan. Tai hakija ei ymmärtänytkään ilmoittaa Kelalle, että ulosotto vie veronpalautukset, joten ne rahat eivät ole olleet käytettävissä.

Joulu tai ei, mutta pyhät pitkittävät asian oikaisua, ja nyt diakoniatyö joutui paikkaajan rooliin myös Imatralle. Rahojen riittävyyden kanssa emme tällä kertaa joutuneet kamppailemaan, sillä saimme odottamattomia yksityishenkilöiden lahjoituksia käyttöömmek. Kyse oli enemmän henkilöresursseista, työsuunnittelussa emme olleet osanneet varautua siihen tilanteeseen, ja tämä meidän tulee muistaa jatkossa.

Moni tulee luoksemme häpeää tuntien, arkana ja nöyrällä mielellä. Yritetään viimeiseen asti pärjätä omillaan, apua pyytämättä – kuukaudesta ja vuodesta toiseen. Eläke on sitä mitä on, eikä se muuksi muutu,

vaikka esim. vesi, sähkö ja ruoka ovat kaikille saman hintaisia tulotasosta riippumatta. Myönteisen päätöksen saatuaan asiakkaiden olemuksessa huomaa koko kehonkielen muutoksen, ryhti suoristuu ja helpotus näkyy kasvoilla. Totuuden nimissä pitää kertoa, että joukossa on myös heitä, jotka tulevat luoksemme vaatimusasteella, mutta onneksi heitä on vähän.

Jokapäiväinen leipämme

Mieleen muistuu sanonta: ”Kyllä köyhäkin makean maistaa.” Ne tarkastelemamme ostokuitit kertovat, että välillä jokainen meistä kaipaa joutain pientä, ylimääräistä herkkua itselleen. Pääasiassa niillä ostetaan ihan tavallista, ns. kunnan ruokatarvikkeita, eikä niissä ole mitään huomautettavaa. Jouluna kinkku, savulohi ja suklaarasia, eivätkö nekin ole normiruokaa juhlahyvikiksi, erotukseksi tavallisesta arjesta?

Riitta Sjöblom

Imatran diakoniatiiimi

Hyvä ruoka, parempi mieli

Ruoka ja elintavoilla on suuri merkitys hyvinvointiimme. Hyvät elämäntavat ja säännöllinen arkirytmisi tukevat stressin hallintaa haastavissa elämäntilanteissa. Säännöllinen, monipuolinen ruokavalio, liikunta, tupakoimattomuus ja alkoholin välttäminen auttavat pysymään terveenä, toimeliaana ja mielenpositiivisena. Jos elämäntavat ovat kunnossa, on masennusriskikin vähäisempi.

Aivot muovautuvat elämämme aikana ympäristötekijöiden vaikutuksesta. Myös sillä, mitä ja miten syöme, saattaa olla yhteys aivojen ja keskushermoston toimintoihin. Aivot ovat tunteiden, vireyden ja mie-

lialan lähde. Ravinnolla voidaan edistää henkistä hyvinvointia. Ruoan ja mielenterveyden yhteyden tutkimus on vasta alussa, mutta on jo olemassa näyttöä siitä, että se, mitä syöme vaikuttaa mielialaan.

Suolisto määrää mielialan?

Suolistossamme asustaa valtava joukko erilaisia mikrobeja, mm. bakteereja, sieniä ja hiivoja. Bakteerilajeja on meidän jokaisen suolistossa yli 1000 erilaista. Tiedetään, että tällä suoliston asujaimistolla on vaikutusta lähes kaikkeen ihmisessä. Ne ovat tärkeitä myös aivoille.

Ruoan laadulla on suuri vaikutus siihen, millainen suoliston mikrobisto meillä on. Kun ruokimme suoliston bakteereja hyvin, lujittuu puo-

lustuskykymme erilaisia stressitilanteita vastaan. Runsaalla sokerin ja kovan rasvan syönnillä oletetaan olevan kielteisiä vaikutuksia mielen hyvinvointiin.

Riittävästi kuituja

Riittävä kuidun saanti on tärkeää suoliston hyvinvoinnille ja siellä asuville mikrobelle. Kuitua saamme täysjyväviljasta, leivästä, puurosta ja muista viljavalmisteista. Kasvikset, kuten pavut, linssit, juurekset, kasvikset ja hedelmät ovat myös hyviä kuidun ja muiden ravintoaineiden lähteitä

Kalasta on hyötyä varsinkin kalan rasvan hyvän rasvahappokoostumuksen vuoksi. Kalaöljyjen on joissakin tutkimuksissa todettu auttavan masennuksen hoidossa. Myös

rypsiöljyä ja siitä tehtyjä levitteitä kannattaa suosia.

Kaikki hapatetut valmisteet ovat myös suosittelavia. Piimä, viili, jogurtti, hapatetut kauravalmisteet, hapankaali ja muut hapatetut kasvikset sisältävät hyvää tekeviä maitohappobakteereja.

Laadukasta ruokaa ikääntyessä

Hyvällä ruokavaliolla ja liikunnalla voidaan jopa ehkäistä tai myöhentää muistisairauksien syntyä. Ihmisen ikääntyessä ruoan tulisi olla niin ravitsevaa, että pienemmästäkin ruokamäärästä saa riittävästi energiaa ja ravintoaineita. Kevyttuotteita ei kannata suosia. Ruoassa tulee olla myös riittävästi proteiinia lihaskadon ehkäisemiseksi ja kuituja vatsan toiminnan ylläpitämiseksi. Lisäksi on huolehdittava riittävästä nesteen saannista. Ikääntyessä janon tunne vähenee, vaikka nesteen tarve pysyy samana.

Yhtä tärkeää kuin ruoan laatu on ruoan määrä ja ruokarytmi. Päivän aikana olisi hyvä syödä aamupala, lounas, päivällinen sekä tarpeen mukaan 1–3 välipalaa. Ruokarytmi voi olla itselle sopiva, kunhan se olisi suhteellisen säännöllinen päivästä toiseen. Vireystila ja vatsa kiittävät, kun ruokaa saa säännöllisesti ja välissä on muutaman tunnin tauko. Jatkuva napostelu tekee hallaa hamppaille ja voi aiheuttaa vatsavaivoja.

Syödään yhdessä

Syöminen ei ole kuitenkaan vain ravintoaineiden tankkausta. Hyvän makuinen ruoka tuottaa hyvää mieltä. Ruoan valmistaminen ja nauttiminen perheen tai ystävien kanssa on yhdessäoloa parhaimmillaan. Yhteinen ateria vahvistaa ihmisten välisiä suhteita ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapsen varhaisin turvallisuuskokemus syntyy, kun lapsen nälkäviesteihin vastataan.

@Valtion ravitsemusneuvottelukunta

Ruoka lohduttaa ja on rakkauden osoitus.

Arjen kiireessä voi olla vaikea löytää yhteistä aikaa kokoontua saman pöydän ääreen. Tapoja syödä yhdessä on onneksi monia. Tietoisuus yhdessä syömisen merkityksestä auttaa pohtimaan keinoja, joilla ruoalle voitaisiin antaa enemmän aikaa ja arvostusta arjessa. Olosuhteet vaihtelevat ja päivät ovat erilaisia. Jous-

tava asennoituminen ruoka-aikaan helpottaa arjen järjestämistä. Yhteinen syöminen onnistuu myös valmisruoalla tai voileivällä. Kiireisen alkuillan sijaan voidaan kokoontua yhteiselle iltapalalle ja käydä päivän tapahtumia läpi kaikessa rauhassa.

Kaisa Härmälä

kehittämispäällikkö
Marttaliitto

- Innostu ruoanlaitosta, se palkitsee psyykkisesti ja fyysisesti.
- Yhdessä ruoan laittaminen ja syöminen tekevät hyvää mielelle.
- Suunnittele ruokaostokset etukäteen rauhassa kotona, voit harventaa kaupassa käyntiä ja välttyä heräteostoksilta.
- Laita isompi määrä ruokaa kerralla, pakasta annoksina. Näin sinulla on valmista ruokaa, jos on kiire tai jos ruoanlaitto ei huvita.
- Syö monipuolista ruokaa ilman syyllisyyttä. Syöminen tuottaa mielihyvää, ja ruoasta saa nauttia.
- Lautasmalli on hyvä malli!
- Syö viisi-kuusi kourallista kasviksia, hedelmiä ja marjoja yhteensä päivässä. Jos niitä on joka aterialla, tulee määrä melko helposti täyteen.
- Kotimaiset perunat ja juurekset ovat maukkaita ja edullisia.

Diakonian ja Siunsoten yhteistyö Joensuun alueella

Mikä ihmeen Siunsote?

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveysterveystoimet muuttuivat vuoden 2017 alusta yhden organisaation alaisuuteen. Nimeksi valikoitui Siunsote. Joensuun kaupungille se tarkoitti sitä, että noin puolet 6000 työntekijästä siirtyi pois kaupungin palkkalistoilta uuden organisaation alaisuuteen. Sinne siirtyivät myös diakoniatyön kannalta merkittävimmät yhteistyökumppanit sosiaalityössä ja terveydenhoidossa.

Aiheesta oli kirjoitettu ja puhuttu, kerrottu, mitä muutoksia se tuo ja mitkä asiat eivät muutu. Kyse oli kuitenkin niin suuresta hallinnollisesta muutoksesta, että suurimmalle osalle asia jäi leijailemaan korkealle oman mielen yläpuolelle. Uuteen kuntayhtymämalliin sisällytettiin 18 eri organisaatiota ja noin 7000 työntekijää.

Uusi organisaatio toi haasteen diakoniatyön ja sosiaali- ja terveysterveystoimien yhteistyölle. Myös erikoissairaanhoidon siirtyi Siunsoten alaisuuteen. Kenen kanssa teemme nyt yhteistyötä? Onko meillä enää luontevaa kontaktipintaa ja mahdollisuutta aiemmin toimineisiin, varsin nopeasti järjestettäviin neuvotteluihin?

Muuttuvassa maailmassa

Keskustelimme vuoden 2017 muutoksista Joensuun seurakunnan diakonin **Satu Halosen** ja Rantakylän

diakonin **Olli Humalajärven** kanssa. Muuttuiko mikään ja jos, niin mihin suuntaan? Sähköpostit muuttuivat, puhelinnumeroihin tuli muutoksia eikä mihinkään tai kehenkään tuntunut saavan yhteyttä. Nettisivujen päivitys ei pysynyt ajan tasalla, ja diakoniatyöntekijänä oli haasteellista vastata hämmentyneiden ihmisten pyyntöihin asioiden selvittelyssä. Samaan aikaan toimeentulotuen myöntäminen siirtyi Kelalle, ja kaikki nämä muutokset yhdessä tuntuivat keittävän sellaista soppaa, jossa ei lusikkaakaan sattumia osunut.

Suuret organisaatiomuutokset onnistuvat usein hallinnon tasolla ja pyrkimys on, etteivät palvelujen käyttäjät kärsi kohtuuttomasti palvelujen saatavuuden suhteen. Diakoniatyön yhteistyökumppaneiden, sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien sekä päihde- ja mielenterveysterveystoimien työntekijöiden, jääminen puristuksiin näkyi ja

kuului yhteydenotoissa. Kiire ja uuden hallinnon tuoma paine tuntuivat lisääntyvän entisestään paineistettussa työntekijäkunnassa. Onko niin, että suurissa organisaatiouudistuksissa perustyötä tekevät työntekijät jäävät nilaksi kuoren ja ytimen väliin?

Yhdessä

Diakoniatyön ja sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on lisätä ihmisten hyvinvointia sekä yksilöille että ihmisryhmille. Se tavoite ei ole muuttunut. Joensuun ev.lut. seurakuntayhtymän diakoniatyöntekijät ovat vuosien saatossa rakentaneet kukin omalla työalallaan yhteistyötä sekä kaupungin että eri järjestöjen kanssa. Yhteistyö on ollut toimivaa, ja pelko sen murenemisesta oli osin myös aiheellista.

Työtä on vuosien mittaan kehitetty sekä rakenteellisesti että käytännön tasolla. Rakenteellista yhteistyötä ovat johtoryhmän ja Siunsoten päättäjien tapaamiset sekä vuosittaiset Joensuun diakoniatyöntekijöiden ja alueen sosiaalityöntekijöiden palaverit. Näissä varsin harvoin järjestetyis-

sä tapaamisissa luodaan yhteistyön rakenne ja annetaan tuki käytännön toiminnalle.

Rakenteellinen yhteistyö on perustana niille pieniltä kuulostaville mutta merkittäville tapaamisille. Työntekijällä on oltava lupa ja tuki organisaatioiden rajat ylittävään työhön. Myös toisen organisaation työtapojen ja periaatteiden tunteminen ja työntekijöiden kasvojen näkeminen ja tutustuminen luovat pohjaa yhteistyölle. On paljon helpompaa ottaa yhteyttä työntekijään, jonka on tavannut henkilökohtaisesti, vaikka vain pikaisestikin.

Käytännössä

Pohjois-Karjalassa ikärakenne, työliikeyksyysaste ja sairastavuus heittäivät vakavan haasteen alueen toimijoille. Palvelut ja riittävä tuki on kyettävä rakentamaan pienellä työntekijämäärällä. Monissa seurakunnissa on vain yksi diakoniatyöntekijä, ja Joensuun seurakunnassakin, joka on alueen suurin, heitä on vain neljä. Yhteistyökumppaneita on siis luontevaa etsiä seurakunnan ulkopuolelta.

Ryhmät ja tapahtumat ovat jo vuosia olleet yhteistyön ydintä. Taloudellisissa kysymyksissä olemme luvan saatuamme luontevasti ottaneet yhteyttä sosiaalitoimiston työntekijöihin ja miettimet parasta mahdollista ratkaisua yhdessä luoksemme tulleen ihmisen kanssa. Ihmisten elämän kysymykset ovat niin monitahoisia, että on välttämätöntäkin pohtia erilaisia mahdollisuuksia riittävän tuen etsimiseen. Tyypillisiä ratkaisuja ovat olleet päätökset, joissa sosiaalityö on tukenut omalla panoksellaan, diakoniatyö omallaan ja ihmiselle on jäänyt oma vastuunsa. Me voimme olla mukana rakentamassa siltaa vaikeuksien yli, mutta askeleet on jokaisen otettava itse.

Tavoite on yhteinen, miksipä ei siis myös työ? Satulla, Ollilla ja allekirjoittaneella on vahva näkemys siitä, että meidän työtämme arvostetaan ja seurakunta nähdään todellisena yhteistyökumppanina. Meidän lähtökohtamme on kristillinen rakkaus ja se saa olla totta.

Saila Musikka

diakoni
Pielisensuun seurakunta

Saila Musikka

Yhteistä työtä arjen

Seinäjoella olemme tiivistäneet yhteistyötä diakonian ja sosiaalityön välillä. Yhteydet ovat kaupungissamme olleet hyvät jo aiemminkin. Yhteistyön tiivistämisen tuloksena diakoniatyöntekijät ja sosiaalityöntekijät ovat tehneet yhteisiä kotikäyntejä apua tarvitsevien ihmisten luo. Myös toimistoissa ja vapaaehtoistyönkeskuksessa Ystävän tuvalla on kohdattu voimavarat yhdistäen avuntarvitsijoita.

Pohjimmiltaan yhteistyössä ei oikeastaan ole mitään ihmeellistä. Käytännössä tämä on vaatinut hieman molempien tahojen työntekijöiltä kalenterin rukkaamista ja yhteisen ajan löytämistä. Ajattelun tasolla tämä on vaatinut molemmilta toimijatahoilta sitä, että apua tarvitseva ihminen ja hänen elämäntilanteensa nähdään yhteisen auttamisen arvoisena asiana.

Yhteistyön syventämistä moniammatillisesti

Ajatus yhteistyön syventämisestä sai alkunsa puolentoista vuoden mittai-

sesta diakonian vaikuttamisen hankkeesta, johon pyysimme mukaan kaupungin aikuissosiaalityötä. Diakoniatyön ammattilaisina törmäämme säännöllisesti tilanteisiin, joissa apua tarvitsevan ihmisen auttaminen on perustellumpaa moniammatillisesti. Useimmiten taustalla ovat ensisijaisesti toimeentuloon liittyvät vaikeudet, joihin pyydetään apua molemmilta tahoilta. Taustalla on useimmiten myös muita vaikeita asioita, joiden kanssa yksin asuva tai kokonainen perhe yrittää arkeansa elää.

Kun apua tarvitseva ihminen kohdataan moniammatillisesti, saadaan

Yhteisissä kokouksissa voidaan välillä vaikka musisoida. Otto Savolainen näyttää esimerkkiä.

kohtaamisissa

kerralla parempi käsitys hänen elämäntilanteestaan ja siitä, mihin hän ensisijaisesti apua ja tukea tarvitsee. Toimeentulotuen siirtyminen Kansaneläkelaitoksen maksettavaksi auttoi osaltaan yhteistyön syventämistä aikuissosiaalityön kanssa. Aikuissosiaalityö oli uudenlaisen tilanteen edessä, jossa työhön käytettäviä aikaresursseja olikin mahdollisuus käyttää myös toimiston ulkopuolelle suuntautuvaan työhön.

Bikwa-kuulemisisten kertomaa

Hankkeen aikana toteutimme kolmi-vaiheisen Bikwa-kuulemisten arviointisarjan Kirkkopalveluiden toteuttamana. Ensimmäisessä vaiheessa kuultiin apua tarvitsevien kokemuksia diakoniatyön ja sosiaalityön tarjoamasta avusta. Oli rohkaisevaa kuulla, että diakonian palveluiden piirissä olleessaan ihmiset kokivat tullessaan hyvin kuulluiksi ja apua oli saatu hyvin nopeasti. Tästä ominaisuudestaan diakoniatyö on aina tunnettu! Myös se, että apu on hyvin konkreettista, vaikkapa ruoka tai taloudellista apua tai avustamista asunnon saamisessa, koettiin erityisen merkittäväksi. Tällainen palaute saa aina mielen iloiseksi. Jossakin olemme onnistuneet, mikäli avuntarvitsijat näin asian kokevat.

Sosiaalityö sai myönteistä palautetta palveluohjaamisesta ja kannustamisesta. Uskallan ajatella niin, että aikuissosiaalityö koetaan perustoimeentulotuen Kelalle siirtymisen jälkeen huomattavan paljon inhimillisemmäksi kuin ”vanha sosiaalityö”.

Yhteisen hyvän palautteen sekä diakoniaa että sosiaalityö saivat tekemistään kotikäynneistä. Myös diakonian järjestämälle retkelle pääseminen sosiaalityön avustamana koettiin hyvänä yhteistyönä.

Toisessa vaiheessa kuultiin hankkeessa mukana olevia diakoniatyöntekijöitä ja sosiaalityöntekijöitä. Tästä kuulemiskierroksesta jäi kokemus, että molemmat tahot tekevät samaa työtä hieman eri tulokulmista. Molempien tahojen työntekijät jakoivat pitkälti saman huolen siitä, että palvelujärjestelmässä voi olla jotain auttamista vaikeuttavia rakenteita. Kolmannessa vaiheessa kuultiin vielä seurakunnan johtoryhmää, johon pyydettiin mukaan myös aikuissosiaalityön johtava viranhaltija. Johtoryhmä toivoi, että palvelutahot pystyisivät huomioimaan erityisesti perheiden lasten tarpeet ja että vapaaehtoisten panos arjen työn tukena saataisiin hyödynnettyä.

Voimavarojen yhdistämistä ja tulevaisuuden näkymiä

Uskon ja toivon, että yhdistämällä voimavarojamme olemme viestittäneet apua tarvitseville ihmisille heidän mittaamattomasta ihmisarvostaan. Kun kotikäynnille apuutarvitsevan luo on tullutkin kaksi eri auttajatahon työntekijää yhden sijasta, on se kertonut autettavalle auttajatahojen osoittamasta arvostamisesta. Toisaalta uskon vahvasti, että tulevaisuudessa tällaisen työtavan laajempi hyödyntäminen tuo myös paljon kaivatun taloudellisia säästöjä alati kiris-

tyvissä kuntien ja seurakuntien talouksissa.

Toiveissamme on, että me eri toimijatahojen auttajat voisimme tulevaisuudessa olla tavoitettavissa Yhteinen keittiö -hankkeen hengen mukaisesti samalla kertaa samassa paikassa. Näihin yhteisiin kokoontumisiin voisi parhaimmillaan liittyä jonkin ajankohtaisen teeman äärelle pysähtymistä yhteistä ruokailua unohtamatta. Tämä voisi vahvistaa apua tarvitsevien ihmisten kokemusta siitä, että monenlaista tietoa ja apua on saatavissa silloin, kun elämästä syystä tai toisesta on vaikeaa. Pohjimmiltaanhan meitä kaikkia yhdistää sama matkalla olemisen mysteeri, jota elämäksikin kutsutaan.

Otto Savolainen

diakoniajohtaja
Seinäjoen alue seurakunta

Otto Savolainen

Yhteydenottokortti löytää

Hoksausta minut – etsivän ja osallistavan vanhustyön menetelmiä kehitettiin IkäArvokas -hankkeessa vuosina 2014–2016. Hanke toteutettiin vuoden 2013 Yhteisvastuuvaroin, ja hanketta hallinnoi Kirkkopalvelut ry. Hankkeessa oli mukana kolme pilottiseurakuntaa Savosta ja kolme Varsinais-Suomesta.

Etsin kunnes löydän

Varkauden seurakunnan diakoniatyössä oli tarve muuttaa vanhustyötä diakonisempaan suuntaan. Kerhot ja kotikäynnit tavoittivat kyllä vanhuksia. Koimme kuitenkin, että näiden ulkopuolelle jäivät eniten apua ja tukea tarvitsevat.

Hankkeen alussa pohdimme, kuinka heidät tavoitettaisiin. Mikä olisi helpokäyttöinen ja vanhuksen itsemääräämisoikeutta kunnioittava keino? Hankkeessa olevien työtekijöiden ideoinnista syntyi yhteydenottokortti. Otimme askeleen taaksepäin aikaan, jolloin kortilla kerrottiin vielä kuulumisia.

Kortin teksti ja kuva ovat neutraaleja. On helpompi hyväksyä yksinäisyyden tai turvattomuuden tunne kuin myöntää, että on läpeensä yksinäinen. Kortin postimaksu on maksettu, joten se on helppo laittaa posttiin. Kortin toiselle puolelle tulee lähettäjän nimi ja yhteistiedot sekä taho, josta vanhus kortin sai. Kortissa on myös diakoniatyöntekijöiden yhteystiedot. Kortin avulla saimme kontaktin moniin vanhuksiin, joita emme olleet aiemmin tavoittaneet.

Korttia voivat käyttää vanhus itse, hänen läheisensä, naapurit sekä arkiset toimintaympäristöt. Kortin

avulla esimerkiksi taksimies voi huoliiaan purkavalle vanhukselle ehdottaa yhteydenottokortin postittamista diakoniatyölle. Kortti mahdollistaa puheeksi ottamisen. Sen myötä voi virittää keskustelua esimerkiksi yksinäisyyden kokemuksesta.

Kortti on portti vanhuksen luokse

Yhteydenottokortin saapumisen jälkeen soittamme kortin lähettäneelle vanhukselle noin viikon sisällä. Pieni osa korteista tuli tutuilta vanhuksilta, joiden kanssa tueksi riitti usein puhelinkeskustelu. Muissa tapauksissa puhelusta seuraa kotikäynti.

Diakoniatyölle tutut asiat, yksinäisyyden tunne, sairauksien tuomat rajoitteet ja taloudelliset vaikeudet sekä ristiriidat läheisten kanssa tulevat esille. Jotkut vanhuksset olivat vaikeuksineen kaikkien auttamistahojen ulkopuolella. Kortin myötä asioita lähdettiin yhdessä vanhuksen kanssa selvittämään ja oikeaa apua alkoi löytymään.

Kotikäyntien määrä on näin kasvanut, ja samalla vanhuksen asioiden selvittelyyn käytettävä aika. Tämä täytyy ottaa huomioon työn suunnittelussa ja rajaamisessa. Jotain pitää jättää pois, että aikaa jää tehdä rauhassa juuri tätä työtä. Lähesimiehen ja tiimin tuki on tärkeää, jotta työntekijä jaksaa ja kokee, että hänellä on lupa panostaa juuri tähän.

Vapaaehtoisten tarve on kasvanut, koska monet vanhuksset tarvitsevat ihmistä rinnalleen. Tehtävä edellyttää pitempiaikaista sitoutumista, johon kaikki eivät voi ryhtyä. Mietimme uusia keinoja kutsua vapaaehtoisia mukaan perinteisen lähimmäispalvelun rinnalla. Syksyn aikana pidimmekin kaupungin kotihoidon kanssa päivän pituisen ulkoiluystäväperekahvituksen. Se oli uusi hyvä keino saada mukaan juuri eläkkeelle jääneitä, aktiivisia ihmisiä. Ehkäpä ulkoilu on kiinnostavampi tulokulma vapaaehtoistoimintaan.

Kortti vastuuuttaa välittämään vanhukselta

Korttien levitys yhteistyötahoille kannattaa tehdä huolella. Paras tapa on mennä käymään paikan päällä ja kertoa yhteydenottokortin tarkoitus. Kortin mukana tulee myös saatekirje, joka selventää sen käyttöä.

Levitimme kortteja muun muassa muistihoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, kirjaston ja kotihoidon kautta. Vanhuksen oleminen palvelujen piirissä ei suoraan tarkoita sitä, että apu on riittävää. Monen vanhuksen tilanne on haasteellinen. Kortti rohkaisee eri palvelutarjoajia ottamaan aktiivisemmin yhteyttä diakoniatyöhön vanhuksen asioissa. Se on lisännyt ja syventänyt yhteistyötä.

syrjään jääneitä vanhuksia

Tärkeää on merkitä ylös, mihin kortteja on levitetty ja kuinka paljon. Näin voi kohdistaa kortteja sinne, mistä ne vanhusten mukaan parhaiten tarttuvat. Tarkistamme korttien määrän eri paikoissa aina vuoden alussa.

Painatamme yhteydenottokortin seurakunnan Kotiviesti-lehteen keran vuodessa. Näin yhteydenottokortti tulee irti leikattavana vastauslähetyksenä lähes joka kotiin. Näitä kortteja palautui hyvin.

Vertaistoinnissa on matala kynnyks ja voimaa

Hankkeen myötä konkretisoitui tarve uudennlaiselle kerhotoiminnalle, johon on matala kynnyks ja jonka sisältö on osallistujien tarpeista lähtevää. Kerhojen punaisena lankana onkin, että kerholaiset osallistuvat sen sisällön suunnitteluun. Lähes kaikki ohjaajat ovat ikävertaisina kerholaisille. Kerhotiloiksi löytyi esimerkiksi taloyhtiöiden kerhohuoneita ja palveluasumisen olotila. Hankkeen aikana Varkaudessa syntyi kuusi uutta kerhoa, joista viisi toimii edelleen.

Kerhoja ei voitu käynnistää työntekijävoimin eikä se ollut tarkoituksenmukaistakaan, kun hankkeessa tavoiteltiin osallisuuden kasvattamista. Kerhonojajia tuli lehti-ilmoittelulla sekä kysymällä ihmisiä mukaan eri tilanteissa. Kerhonojajien kouluttamiseen loimme kolmipäiväisen koulutuspaketin yhdessä Pieksämäen ja Mikkelin seurakuntien kanssa. Myös koulutus tapahtui yhteistyössä. Koulutuksen sisältö oli käytännönläheinen, vertaisuutta ja osallisuutta painottava. Kerhonojajille tarjoamme jatkokoulutusta ja toiminnanohjauksellisia tapaamisia pari kertaa vuodes-

Suvi Pitkänen

Pia Hosio (vasemmalla) ja Ellen Väntti ovat tyytyväisiä yhteydenottokortin saamaan vastaanottoon.

sa. Niissä toteutuu vertaistuellinen oppiminen ja asioiden jakaminen.

Etsinkö vai odotanko?

Diakoniatyön olemus on liikkeessä olevaa. Näin se voi muuntautua tarpeen mukaan ja kohdata syrjään jääneen. Luodaan toimintaa, missä erilaiset ihmiset pääsevät aidosti osallistumaan, kokemaan yhteisöllisyyttä ja kantamaan vastuuta. Yhteydenottokortti haastoi meitä ajattelemaan uudella tavalla. Olimme tyytyneet totuttuun tapaamme tehdä vanhustyötä. Ihmisten tarpeet olivat kuitenkin enemmän. Monen kortin lähettäneen vanhuksen kohdalla havaitsimme, että hän tuskin olisi uskaltanut olla yhteydes-

sä ilman yhteydenottokorttia.

Yhteydenottokorttia ja muita Ikä-Arvokas-hankkeessa kehitettyjä etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja on Kirkkopalvelujen toimesta esitelty monissa seurakunnissa eri puolilla maata. ”Hoksauta minut” - etsivän ja osallistavan vanhustyön työkalut ovat ainakin osittain käytössä jo lähes 20 seurakunnassa. Lisätietoa Hoksauta minut -työkaluista ja malleista löytää mm. osoitteesta www.kirkkopalvelut.fi/diakonian-kehittaminen.

Ellen Väntti ja Pia Hosio

kirjoittajat ovat diakoniatyöntekijöitä Varkauden seurakunnassa

Sisäilmasairaahan toivoton arki: "Pahinta on ymmärtämättömyys."

"Voisitko tuoda kaupasta minulle soodaa ja etikkaa?" Tähän pyyntöön olen viimeisen vuoden aikana törmännyt diakoniatyössä. Samoin tutuksi on tullut pyyntö "tule tuoksutta", ja toive, että vaatteeni olisi pesty tuoksuttomalla pesuaineella. Olen hankkinut suunsuojia asiakkaalle ja pukeutunut itse suojahaalariin, että voisin kohdata asiakkaan. Pappilassa jouduin ensimmäisenä pistämään astianpesuaineen kaappiin, että asiakas voisi tulla sisälle. Konetiskiainetabletit ovat pahoja, niistä moni saa oireita, vaikka ne olisivat kaapissakin.

Perheenäiti, toimittaja, media-alan monitaituri **Mari Vesala** on sairastunut. Hän on sairastunut homeista, kemikaaleista, kaikista erilaisista myrkyistä, mitä ei normaalielämässä tule edes ajatelleeksi. Niin, normaalielämä. Se on kaukainen haave homesairastuneelle ja monikemikaaliherkälle. Kun ei edes sopivaa kotia tahdo löytyä, niin että vielä normaalielämä! Mari on ollut kohta kaksi vuotta koditon. Viime talvi meni asuntovaunussa, tämä talvi äidin kotona, mutta nyt on edessä muutto teltaan. Vaikeasti sairas jää yksin, kylmiin ja epäinhimillisiin asuinolosuhteisiin.

Mari kertoo menettäneensä toivonsa jo aikaa sitten.

Puhdasta kotia ei löydy, Suomen asuntokanta on sairas. Yksi kymmenestä kodista voisi olla sisäilmasairastuneelle sopiva. Tämän syksyn ja talven aikana Mari on käynyt haistelemassa yli 70 asuntoa, mutta kaikista on tullut enemmän – ja aina vain enemmän oireita. Mitä enemmän altistumisia tulee, sitä huonompaan kuntoon Mari menee. Kroppa ei toivu, tulee uusia oireita. Mari kokee jääneensä täysin oman onnensa nojaan. Perhe on hajonnut, vain harvat ystävät ovat pysyneet rinnalla. Hyvinvointiyhteiskunnan tuet, sosiaalitoimi, terveyspalvelut – ei apua. Paikalliseen hyvinvointikeskukseen Mari ei voi sisälle edes mennä rakennuksen sisäilmaongelmien takia.

Voiko diakonia auttaa?

Seurakunnan diakoniatyössä homesairaisiin törmätään niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Pienessä Pukkilan seurakunnassa taloudellisen avustamisen varat ovat pienet. Auttaminen on kuuntelemista, rinnalla kulkemista, tukemista. Jonkin verran pystytään antamaan ruoka-apua. Marin perheelle apua saatiin Tukikummit-säätiöltä ja Kirkon Diakoniarahastosta, kun perheen koti todettiin asuinkeuhkotomaksi ja lähes kaikki talossa ollut omaisuus menetettiin. Näillä avustuksilla oli tärkeä merkitys – ei niinkään rahallisesti, vaan uskon ja toivon säilyttäjinä: että apua on, ja sitä saa.

Mari toimitti paikallisradion ohjelmia ennen sairastumistaan.

Siihen se apu sitten loppuikin. Mari on etsinyt vaihtoehtoja ja hakenut apua eri tahoilta. On mietitty puhdistautumiskontteja ja kokonaista sisäilmapuhdasta asuinalueita Pukkilaan. On yritetty saada rahaa kasaan prototyypitelmaa varten, jossa sairastuneet ihmiset voisivat toipua myrkyistä sen verran, että pystyisivät jatkamaan puhtaan kodin etsintää. On tehty yhteydenottoa mediaan, eduskuntaan ja muihin päättäjiin sekä eri järjestöihin. Moni osoittaa myötätuntoa, mutta konkreettista apua ei tule. Edes Suomen Punainen Risti ei auta, koska kyseessä ei ole katastrofi. Diakoniatyöntekijänä olen ollut yhteydessä ev.lut. kirkon eri tahoihin, Helsingin Diakonissalaitokseen, Yhteisvastuukeräykseen, Helsinki Missioon, piispoihin.

Diakonia on auttamassa heitä, joita kukaan muu ei auta. Sisäilmasairaat tuntuvat olevan ryhmä. Seurakunnissa näitä ihmisiä ja perheitä kohdataan, autetaan ja tuetaan niillä pienillä askelilla, mihin pystytään ja on varaa. Tämä työ on arvoltaan suurta. Asia on vain niin paljon isompi, että tarvitaan isompia toimenpiteitä, isompien tahojen toimesta.

"Asunto on perusoikeus, jota ei tarvitse ansaita"

Homesairastuneet ja monikemikaaliyliherkät saavat osakseen väheksyntää. "Meitä ei uskota, meitä haukutaan ja syrjitään, ihan ammatti-ihmistenkkin toimesta", Mari sanoo. "Jotkut ajattelevat, että oireet ovat keksittyjä, että koko sairaus on oman pään tuotetta. Että ihminen pelkää elämää." Tämä saa Marin surulliseksi: "Pahinta tässä ei ees oo tää sairaus, vaan kodittomuus ja ymmärtämättömyys. Ei kai kukaan huvin vuoksi luovu elämästään, perheestään, kodistaan, ystävis-tään..." Diakoniatyöntekijänä ajattelen, että olipa syy mikä tahansa, ihmistä on kuunneltava ja tuettava. Mainoslauseen mukaisesti pitäisi olla päivän selvää, että jokaisella on oikeus omaan kotiin. Sellaiseen kotiin, missä ei sairastu.

Sisäilmasairastuminen on kolmivaiheinen: mikäli sairastut ensimmäiseen vaiheeseen, olet jo saanut kroonisen sairauden. Sairaus voi pysyä oireettomana, jos pystyt asumaan/ opiskelemaan/ työskentelemään riittävän puhtaissa olosuhteissa. Oireet palautuvat – ja pahenevat, jos joudut myöhemmin epäpuhtaaseen ympäristöön. Tästä syystä katse lapsiin ja päiväkoteihin ja kouluihin on erityisen tärkeä – jos lapset altistuvat nyt, ovat heidän oireensa entistä pahemmat aikuisiällä.

Lisää aiheesta:

www.homepakolaiset.fi

www.hengitysliitto.fi

Mari Matikainen

Diakoniatoimikunta järjesti talkoot kesällä 2017 Marin mökillä. Mari jaksaa elämässä eteenpäin poikansa Vertin ja huumorin avulla.

Keski-ikäinen kriisi

Kirkon diakoniarahaston kaltaisen organisaation vuosijuhla on varmasti kokemuksena erilainen kuin omalle kohdalle osuvat pyöreät vuodet. Merkittävä ero on ainakin tavassa, jolla ikääntymiseen havahtuu. Vai kuinka moni on huomannut oman lähestyvän merkkipäivänsä toimintasuunnitelman laadinnan yhteydessä?

Ehkä organisaation syntymäpäivät eivät ole kuitenkaan niin poikkeuksellisia, etteikö niissä olisi joitain yhtymäkohtia myös henkilökohtaisiin juhliin. Ainakin lähestyvä virstanpylväs herättää monenlaisia tunteita juhlaikaluuissa.

Vuosikymmenten jatkumo on jostain, mistä voi olla ylpeä, mutta samalla tulee miettimiseksi kriittisesti omia aikaansaannoksiaan. Juhlapäivän lähestyessä harmillisten asioiden merkitys vaikuttaa moninkertaistuvan. Kirkon diakoniarahaston osalta avustustoiminta jatkui normaalisti koko vuoden 2017 ajan, ja samalla

syntyi myös kielteisiä avustuspäätöksiä. Oman auttamisen rajat kohdattaessa mieleen voi hiipiä kysymys siitä, mitä mieltä on juhla rahastoa, joka ei kyennyt auttamaan tässä tai tuossa tilanteessa. Onko tämä toiminta oikeasti vaikuttavaa?

Mikä on ajankohtaista juuri nyt?

Diakoniarahaston hallitus päätti heti juhluvuoden valmistelun alkajaisiksi, että tilaisuutta ei käytetä rahaston itsensä esille nostamiseen. Sen sijaan hallitus toivoi, että juhluvuoden nojalla tuettaisiin laajemminkin diakonian näkyvyyttä. Juhlajulkaisuun koottiin kirjoituksia laajalta joukolta asiantuntijoita muiden muassa avustusten saajien, kirkon, valtionhallinnon, oppilaitosten ja järjestökentän näkökulmista. Juhlatilaisuuteen taas varatiin paljon aikaa vapaalle keskustelulle. Mietittiin, mikä on diakoniasa ajankohtaista juuri nyt.

Juhlan järjestämisessä riittää työtä, ja sen vuoksi työtä on hyvä tehdä yhdessä muiden kanssa. Onneksi ainakin tässä tapauksessa tukea lisäksi

aktiivisesti tarjottiin, koska esimerkiksi juhlaulkaisusta olisi tullut huomattavasti vaatimattomampi, jos se olisi päädytty tekemään rahaston työntekijöiden omin voimin ilman ammattilaisapua. Ammattilaisten kanssa on myös mukavaa tehdä juhlaa, oli kyse sitten Helsingin tuomiokirkon sunnuntai-ilta, Helsingin Työkannan pitopalvelusta tai mainiosta Milo & Moses -jazztrioista.

Helsingin tuomiokirkon krypta osoittautui hienoksi ja toimivaksi tilaksi juhlaa varten. Juhlan edetessä saatiin kuulla useita tervehdyksiä, ja lisäksi tilaisuuden juontanut Kirkkohallituksen viestintäpäällikkö **Eevu Heikura** pyysi juhlavierailta vapaa-muotoisia puheenvuoroja.

Rahaston työ vaikuttaa

Puheenvuorot alkoivat vähitellen hälventää sitä juhlaa edeltänyttä epäilyä, ettei rahaston työllä olisi merkitystä. Puhe toisensa jälkeen nosti esille avustustoiminnan merkityksen paitsi yksittäisten ihmisten kohdalla, myös yhteiskunnallisesti. Eikä vain avustustoiminnan, niin

Jaakko Kivilinen

Tukikummit-säätiö toi tervehdyksensä piispa Seppo Häkkinen johdolla.

Jaakko Kivilinen

Juhlavieraat kävivät monia mielenkiintoisia keskusteluja ja muistelivat menneitäkin.

rahasto

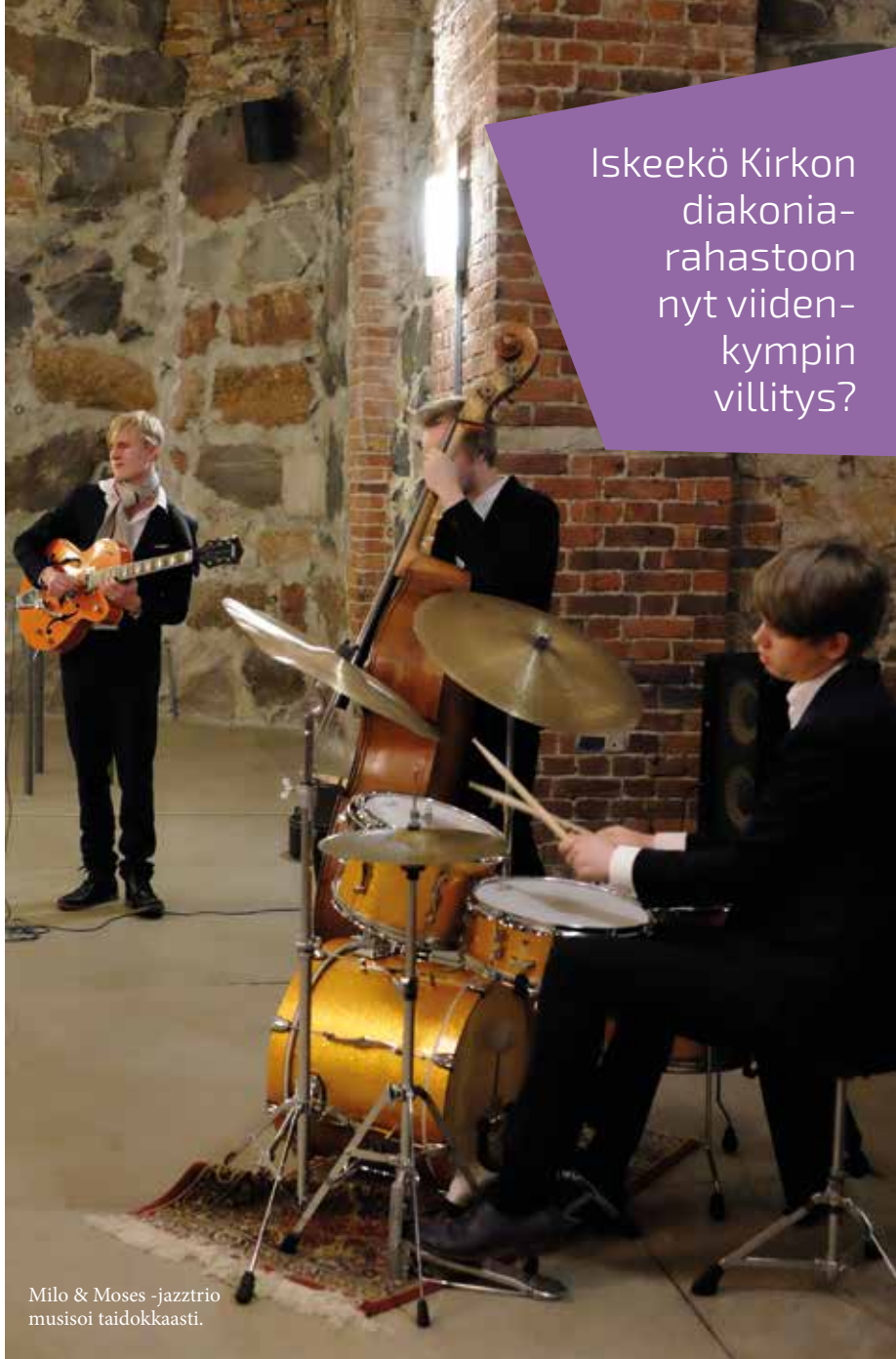
kuin se olisi irrallinen muusta diakoniasta: juhlassa vallitsi yhteinen näkemys taloudellisesta avustamisesta kiinteänä osana diakoniaa. Rahasto ja diakonia eivät ole omia itsejään ilman toisiaan.

Kirkon diakoniarahaston 50. toimintavuosi ei ollut vain juhlien valmistelua ja menneiden aikaansaannosten muisteluja, vaan samalla iskettiin uusi vaihe silmään toiminnan suunnittelussa ja uudistamisessa. Tämä tarkoitti esimerkiksi uuden työotteen, kokeilemalla kehittämisen ennakkoluulotonta hyödyntämistä. Kokeilut näkyivät diakonian taloudellisen avustamisen paikallisten mallien kehittämisessä rovastikunnissa ympäri Suomea.

Työelämä on jatkuvaa itsensä kehittämistä iästä huolimatta. Kun oman avustustyön rajat tulevat vastaan, tulee selvittää uusien, kattavampien toimintatapojen mahdollisuutta. Muutoksia on tulossa Kirkkohallituksessa ja laajemminkin kirkossa. Kirkon diakoniarahaston on luontevaa elää ajassa mukana viisikymppisen viisaudella ja välillä villisti uudesta innostuen.

Jaakko Kiilunen

KDR

Milo & Moses -jazztrio musisoi taidokkaasti.

Iskeekö Kirkon diakoniarahastoon nyt viidenkymppin villitys?

**KIRKON
DIAKONIARAHASTO**
50 vuotta 1967-2017

Juhlakirjan *Toivoa ja täsmätukea* – Kirkon diakoniarahasto 50 vuotta sähköinen versio ja tilausohjeet: <http://sakasti.evl.fi/julkaisu/Toivoa-ja-tasmätukea>

Tulevaisuuden työpaikka

Käytämme työhön suuren osan elämästämme, ja yhteiskunnallinen tavoite on, että työurat pitenevät entisestään. Ei ole ihan sama, millaisessa työpaikassa tuon merkittävän ajan käyttää. Ei sen tulisi olla yhdentekevää myöskään työnantajalle, joka maksaa palkan ja resursoi työntekijöihin. Millainen on tulevaisuuden työpaikka, joka innostaa, motivoi ja johon on mielekästä lähteä? Millainen tulevaisuuden työpaikka menestyy ja on tuloksellinen?

Kysyin diakoniatyöntekijöiden Facebook-ryhmässä, millaista heidän mielestään on hyvä työ ja hyvä työpaikka. Asiasta virinneen keskustelun voisi tiivistää seuraavasti: Hyvä työ on sellaista, joka innostaa ja motivoi ja jossa työntekijä voi käyttää omia vahvuuksiaan. Vahvuuksia ja osaamista voi kehittää koulutuksen kautta. Työn tekemistä varten on riittävät työvälineet, kunnolliset työolosuhteet ja työstä saadaan työn vaativuuden mukaisesti oikea palkka. Hyvässä työpaikassa on kannustava ja avoin ilmapiiri, jossa voi keskustella myös vaikeista asioista ja epäkohtiin puututaan. Hyvän työpaikan pelisäännöistä on sovittu yhteisesti, ja

kaikille on selvillä, mitä ovat yhteiset tavoitteet työlle. Työ jakautuu tasaisesti, työtä tehdään yhdessä ja moniammatillisesti yli työalarajojen. Hyvässä työpaikassa toimitaan eettisesti, toisia ihmisiä ja heidän työtään arvostaen eikä työntekijää nähdä vain menoeränä, saati toiminnan esteenä. Hyvässä työpaikassa on mahdollisuus mennä epämukavuusalueelle sekä kehittää ja kokeilla uutta. Hyvässä työpaikassa työtä johdetaan ja jokainen työntekijä ottaa vastuun omasta toiminnasta.

Diakoniatyöntekijät aikaansa edellä

Diakoniatyöntekijöiden näkemykset hyvästä työpaikasta ovat ajanmukaisia tai jopa edellä aikaansa. Kun eri tahoilla on hahmoteltu tulevaisuuden työpaikan ominaisuuksia, ovat ne pitkälti edellä kuvatun kaltaisia. Tulevaisuuden työpaikka toimii vastuullisesti ja eettisesti suhteessa ympäristöön, yhteisöön ja henkilöstöön. Tulevaisuuden työpaikalla henkilöstöä ei pidetä kulueränä vaan voimavarana, johon kannattaa panostaa ja jota kannattaa kehittää. Tulevaisuuden työpaikka huolehtii henkilöstöstä ja osaa myös palkita hyvästä työstä. Työpaikalla selvitetään, millaisia taitoja tarvitaan tulevaisuudessa, ja

henkilöstölle annetaan mahdollisuus kehittää osaamistaan tarvittavaan suuntaan. Tulevaisuuden työpaikassa työ- ja toimintakulttuuria ei muuteta määräämällä ja uhkailemalla vaan avoimesti yhdessä tehden ja kaikkien asiantuntemusta kunnioittaen. Vanhanaikainen hierarkkisuus ei sovi nostamaan työpaikkaan, eikä sellaista tulisi enää sietää kirkossakaan. Eräässä Facebook-komentissa todettiin, että vanhojen patruunoiden ja kirkkoherrojen aika meni jo.

Kohti tulevaisuuden seurakuntaa

Kansallisessa Työelämä 2020 -hankkeessa on esitelty Tikkurilan seurakunnan kehittämistyötä. Kirkkoherra **Janne Silvast** on todennut, että toimintakulttuurin muutoksessa tavoitteen tulee olla uutta ja innostavaa. Kehittämistyötä viedään eteenpäin vuorovaikutuksessa, jossa jokainen voi käyttää erityisosaamistaan kehittämiskohteiksi valituissa aihealueissa. Kehittämistyön tueksi on kysytty seurakuntalaisten mielipiteitä odotuksista ja toiveista.

Tikkurilan seurakunnan toimintakulttuurin muutoksesta saadaan aikanaan hyviä malleja ja käytäntöjä levitettäväksi muihin seurakuntiin. Osana Työelämä 2020 -hanketta on

KIRKON DIAKONIA

Oikeus ihmisarvoiseen
elämään

Antti Sepponen

Kirkon työelämähanke eli Kirteko kannustamassa ja tukemassa seurakuntia vastaavanlaiseen kehittämistyöhön.

Tikkurilassa rakennetaan tulevaisuuden seurakuntaa ja työpaikkaa. Monessa seurakunnassa on vielä pitkä matka kohti tulevaisuuden työpaikkaa, ja liian monessa ei ole otettu ensimmäistäkään askelta tähän suuntaan. Seurakunnissa tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä ja vastavuoroisuutta työntekijöiden, yhteistyökumppanien ja seurakuntalaisten kanssa, jotta voidaan uudistaa toimintatapoja ja oppia uutta. Arjen ongelmien ratkaisua ei voi siirtää ulkopuolisille eikä niitä voi digitalisoida.

Vuorovaikutuksessa tapahtuva jaettu ongelmanratkaisu on älykkäintä.

Hyvinvointia on tuettava muutostilanteissa

Tulevaisuuden työpaikka elää muutoksessa ja muutoksesta. Hyvän työpaikan erityisenä vahvuutena on, ettei siellä huonoinakaan aikoina luovuta työpaikan hyvistä, työntekijöitä tukevista ja innostavista käytännöistä. Juuri muutostilanteissa on tärkeää ylläpitää hyvinvointia säilyttäviä rakenteita ja käytäntöjä, mikä ylläpitää jatkuvuuden kokemusta, yhteisöllisyyttä ja mielekkyyttä. Hyvä työpaikka ei rakennu yhdellä tyhpypäivällä tai

tiimipäivällä, se on pitkäjänteistä, jokatäpäiväistä työtä.

Marko Pasma
asiamies

Diakoniatyöntekijöiden liitto

Marko Pasma

Onko sovinnon henki taas hakusessa?

Suomessa ollaan siirtymässä rauhan rakentamisen mentaliteetista vihapuheeseen ja vastakkainasettelujen hakemiseen, varoittaa pastori Laura Huovinen. Hän oli rakentamassa Sovinto 100 -tapahtumaa, jossa pyrittiin edistämään yhteiskunnallisen sovun, myötätunnon ja armollisuuden ilmapiiriä.

Kallion kirkossa Helsingissä järjestettiin tammikuussa Sovinto 100 -tapahtuma, joka avasi sisällissodan muistovuoden.

Viikonlopun aikana muisteltiin myös ensimmäisiä Kirkkopäiviä Kalviossa. Sata vuotta sitten jalona ajatuksena oli edistää rauhaa, mutta pyynnössä epäonnistuttiin pahanpäiväisesti.

Verinen veljessota alkoi välittömästi Kirkkopäivien jälkeen.

Kallion seurakunnan pastorin **Laura Huovisen**, 36, diplomaattisia taitoja olisi tarvittu tammikuussa 1918.

Ekumeniaa ja konfliktienhallintaa tutkinut ja harjoittanut Huovinen keskittyi sovinnon tekemiseen jo rauhanteologiaa käsitelleessä gradusaan.

Takavuosina hän työskenteli Kirkon Ulkomaanavussa ja seurasi presidentti **Martti Ahtisaaren** rauhanvälitysjärjestön CMI:n tekemisiä. Euroopan ekumeenisen nuorisoneuvoston kouluttajana Huovinen kiersi monissa maissa ja osallistui uskonto-dialogiin ja rauhantyöhön.

Mikä uhkaa nyt yhteiskuntarauhaamme?

”Nykyinen kommunikaatiokulttuuri ja monien tahojen välittämät vihamieliset viestit eivät edistä keskinäisen ymmärryksen rakentamista vaan tekevät siitä vaikeaa.”

”Keskustelussa mennään yhä pro-

vokatiivisempaan suuntaan. Kun tällaiseen keskustelutyyliin ja ajattelutapaan totutaan ja turrutaan, sitä aletaan pitää normaalina”, Huovinen vastaa.

Kovia viestejä vitsein varjolla

”Punikeiksi” parjatut ja ”lahtareiksi” eli teurastajiksi haukutut käyttivät toisistaan armotonta kieltä sisällissodassa.

Sellaisen puheen seurauksista voisi ottaa vaarin nyt, kun netin keskustelupalstat tihkuvat taas armotonta vihamielisyyttä ja viholliskuvia.

Kirkossa onkin yritetty ottaa oppia.

Laura Huovinen veti Sovinto 100 -tapahtumaa pohjustavan Vihapuhe-ratkaisupajan.

Rauhantyön asiantuntijat kuten **Pekka Haavisto** ja **Hussein Al-Tae** sekä alaikäiset turvapaikanhakijat,

maahanmuuttajat ja Kallion nuoret työstivät rasismia ja radikalisaatiota.

Nuoret laativat ehdotuksia, miten torjua vihan ja epäluulon puhkeamisen väkivallaksi. He olivat erityisen huolissaan vihapuheen leviämisestä.

”Someen kirjoittamisen kynnyks on matala. Se on alentanut itsekritiikkiä jyrkkien ja halveksien mielipiteiden ilmaisemiseen. Vitsit, joita heitetään huumorin varjolla, saattavat tuntua hauskoilta, mutta ne voivat välittää kovia asenteita.”

”Mitä kärkeämmän ihminen puhuu, sitä enemmän hän saa huomiota mielipiteilleen”, Huovinen kuvailee keskustelukuluttuurimme kurjaa kehitystä.

Onko vihapuheella mitään rajaa

Vihapuhe ei ole vain rasistista.

”Naisista tai muuta toiseutta ja erilaisuutta edustavista ihmisryhmistä saatetaan puhua ylätasollakin todella rumasti”, Laura Huovinen huomauttaa.

Jopa jotkut kansanedustajat käyttävät kovaa kieltä kanssaihmisistä.

Huovisen Vihapuhe-ratkaisupajassa nuoret kyselivät, voisiko kansanedustajille järjestää koulutuksen sallitusta sanankäytöstä.

Nuoria askarrutti, mikä on riittävä sivistyksen ja myötätunnon taso eduskunnassa. Onko mitään tapaa puuttua vihapuheeseen ja rasismiin syyllistyvien päättäjiin toimiin?

”Jos kansanedustajat keskustelevat räikeästi ja provosoivasti, aiemmin sopimattomasta kielestä muodostuu standardi. Peräänkuulutan kunnioitavampaa puhetta.”

”Tarvitaan paljon aktiivista sovittelutyötä, jotta Suomessa onnistutaan tällä menolla rakentamaan yhteisöjä, joissa ihmisten pitäisi voida elää yhdessä ja tulla toimeen keskenään”, Huovinen kommentoi.

Kirkollisessa Sovinto-projektissa nuorisopapin tehtävä on ollut taistella vihapuhetta vastaan ja ennen kaik-

kea mahdollistaa alusta uusille ratkaisuille.

Yksi tapa siihen on tunnekäsittelytaitojen ja elämänhallinnan koulutus, jonka kaikki kolmannen vuoden isoskoulutettavat käyvät läpi.

Sovinto 100 -tapahtumassa myös kansalaisfoorumi otti nuoria mukaan arvokeskusteluun.

”Kallion kirkon presidentinvaali-paneeliin nousi kaksi nuorten ratkaisuehdotusta maahanmuuttajakysymykseen ja lakiuudistukseen. Nuorille oli aika makeata saada oma ääni kuuluviin valtakunnan mediassa!” Huovinen iloitsee.

Kapinoivatko työttömät ja turhautuneet

Tammikuussa 1918 iso osa kansasta koki olevansa osattomia, riistettyjä köyhiä, vailla vaikutusmahdollisuuksia tulevaisuuden rakentamiseen. Turhautuminen nosti esiin pinnan alla pitkään kyteneen aggression ja kapinamielen.

Laura Huovinen toteaa, että eriarvoistuminen horjuttaa tänäkin päivänä yhteiskuntarauhaamme.

”Suomea sanotaan sivistysvaltioksi,

jossa kaikista pidetään huolta. Esi-merkiksi liian huonosti hoidetut päihde- ja mielenterveysongelmat, syrjäytyminen ja työttömyys haastavat kuitenkin hyvinvointimme toden teolla.”

”Oman elämän suunnan puuttumiseen yhdistyvä häpeän stigma tuottaa turhautumisen ja vihan tunteita. Niiden purkaminen jää yleensä yksilötasolle, mutta tulevaisuudessa saatamme nähdä jonkinlaista työttömien ja turhautuneiden kapinaa”, Huovinen arvioi.

Hän ei näe mitään järjestäytyneitä organisaatiota, jonka kautta patoutumia purettaisiin.

Köyhyyttä ja eriarvoisuutta pohtivassa ratkaisupajassa työttömät kaipaivatkin keskustelufoorumeita, joilla köyhät saisivat äänensä kuuluviin.

”Osa pahoinvoivista ihmisistä on menettänyt uskonsa äänestämiseen ja vaikuttamiseen. Kaikilla ei riitä voimavaroja edes oman fyysisen ja henkisen perusturvan takaamiseen.”

”Jos yhteiskunnassa ei pidetä yllä riittävän hyvän elämän edellytyksiä ja myötälämisen henkeä, tämä tuottaa pikku hiljaa passiivis-aggressiivi-

Mika Wallasvaara

Yhteiskunnallisessa sovinnon-, rauhan- ja sillanrakentamisessa dialogia ja konfliktin hallintaa on jatkettava vaikka mitä tapahtuisi. Suhdetta ja keskusteluyhteyttä ei voi katkaista, painottaa Laura Huovinen.

Vainö Linnan Täällä Pohjantähden alla -romaanitriologiasta tuli sisällissodan suuri mutta kiistelty selittäjä. Kuvassa armahdettu punapäällikkö Akseli Koskela (Ilkka Koivula) Timo Koivusalon elokuvassa.

suutta, joka voi pitkällä tähtäimellä muuttua aggressiivisuudeksi”, Huovinen analysoi tilannetta.

Rauha rakoilee kirkossakin

Osa kirkon väestä aisti jo sata vuotta sitten katkerien köyhien tunnot, kuten diakoniatyöntekijät tekevät tänään. Kirkkopäivillä 1918 pidettiin enimmäkseen sovinnollisia puheenvuoroja.

Kristittyjä kirkon jäseniä oli molemmilla puolin rintamaa, mutta osa valkoisten voittajien puolelle asettuneesta kirkon aktiiviväestä kohdisti koston ja tuomion henkensä ”jumalattomiin punikkeihin ja näiden kakaroihin”.

Uskonnollisilla sanankäänteillä kuorrutetut, armottomat, kovat ja tuomitsevat, pahimmillaan punaisia demonisoivat sanat muistettiin monen sukupolven ajan.

Sovinnollista asennetta kristittyihin veljiin ja sisariin ei ole ihan vielä-

kään opittu, pahoittelee pastori Laura Huovinen.

”Keskinäinen ymmärrys ja rauhallinen rinnakkaiselo rakoilevat nyt kirkossakin.”

”Kirkollinen keskustelu ja vaikuttaminen yhteiskuntaan ovat kaventu- neet, kun kirkossa on jääty kiinni yksittäisiin, sinänsä tärkeisiin kiistakysymyksiin, erityisesti samaa sukupuolta olevien parien vihkimiseen.”

Jonkinlaista sovittelua ja sillanrakentamista tehdään toki kaiken aikaa kirkon työssä.

”Esimerkiksi perhetyössä, jossa ihmisillä on tulehtuneet välit, ja päihde- ja mielenterveysongelmaisten kanssa tehdään mikrotason sovittelutyötä. Se on yhteisten nimittäjien ja yhteisen tahtotilan etsimistä.”

Rinta rottingilla keskustelun ytimeen

Diakoniatyön ammattilaisilla olisi paljon nykyistä enemmän annettavaa yhteiskunnalliseen debattiin, Laura

Huovinen näkee.

”Diakoniatyöntekijöillä on valtavasti kenttäkokemusta, osaamista ja tietoa siitä, mitä huonosti voivien kansalaisten piireissä todella tapahtuu ja millaista apua ja tukea nämä kaipaisivat.”

”Ihmiset voivat huonosti monista erilaisista syistä, jotka voitaisiin nostaa rohkeasti esiin. Diakonialla olisi varaa pitää itsestään enemmänkin meteliä yhteiskunnallisena toimijana.”

Kirkon väki kaikkienensa voisi Huovisen mielestä välittää vahvempia arvoviestejä, jos omasta työstä oltaisiin terveellä tavalla ylpeitä.

”Kun kirkon työ ja arvot ovat hyviä, se saa myös näkyä. Voisimme mennä mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun rinta rottingilla ja tiukemmalla asenteella.”

”Peräänkuulutan sitä, että ryhdymme haastamaan vääristyneitä ihmiskuvia. Kristittyjen pitää puolustaa kaikkia niitä ryhmiä, joista puhutaan rumasti, ikään kuin yhteisestä ihmi-

sydestä ja ihmisoikeuksista irrallisiin”, Huovinen ehdottaa.

Jokainen voi tarvita diakoniaa

Yhteiskunnallisen ajattelun aineksia Laura Huovinen on ammentanut partiosta, jossa hän on toiminut 30 vuotta.

”Se on kasvatustuutti, josta tulin ulos ajatellen, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja ansaitsevat samat oikeudet. Ellei jollakulla ole hyvän elämän edellytyksiä, tehtäväni on toimia hänen tukenaan.”

Huovinen sai jo kotoaan terveen kasvupohjan arvojen ja uskon pohtimiseen.

”Minulle muodostui peruskristillinen, diakoninen ajattelu- ja elämäntapa.”

Ensimmäisen avioeronsa jälkeen nainen ehti saada oman annoksensa monille diakonian asiakkaille tutuis-

ta ongelmista.

”Olen elänyt läpi tilanteita, joiden seurauksena olisin itsekin saanut apua diakonia-asiakkaana. Olen ollut itähelsinkiläinen yh-äiti, jolle kaksi kymppiä viikossa on paljon rahaa.”

Vaikeimmissakin vaiheissa Huovinen kokee olleensa onnekas.

”Hyvä ihmissuhdeverkosto on tukenut jaksamistani. Minulla on ihanat lapset, mahtavia ystäviä, loistavia kollegoita ja kaunis koti”, Huovinen kiittää.

Ajatuksille armosta ja myötätunnosta on tullut tarvetta aikoina, jolloin asiat eivät ole olleet parhain päin.

”Kaikki kantamani elämäkokemukset ovat osa työkalujani pappina. Niistä on toivottavasti muodostunut aika kattava paletti.”

Janne Villa

Diakonia+

Kirkon diakoniaviestintä siirtyy osittain verkkoon!

Tämän lehden ilmestymisen aikoihin on avautunut sivusto Diakonia+, joka löytyy osoitteesta diakoniaplus.fi.

Löydät sivuilta Diakonia-lehden uusia ja vanhempia artikkeleita, linkityksiä muihin teksteihin, blogeja, podcasteja yms. Sivusto ei heti avautuessaan ole täydessä kukoistuksessaan, mutta vuoden mittaan täydennämme sisältöä.

Diakoniaviestinnän kehittämisprojektin tarkoituksena on tehdä tunnetuksi kirkon diakoniaa ja sielunhoitoa ja lisätä yleistä ymmärrystä näistä. Haluamme lisätä diakoniaviestinnän tavoitavuutta ja vaikuttavuutta päättäjien keskuudessa. Tavoitteemme on vaikuttaa käytyyn yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kertoa ajankohtaisista tapahtumista ja ilmiöistä. Alustan kehittämisen lisäksi haluamme päästä dialogiseen keskusteluun lukijoidemme kanssa. Toivomme aktiivista palautetta!

Oikaisu

Diakonia4/17-lehdessä julkaistiin artikkeli *YHDESSÄ TOIMIEN – Osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia saamelaisalueella*. Sen kirjoittajista oli toisen nimi jäänyt pois. Jutun ovat kirjoittaneet projektipäällikkö **Tarja Tuovinen-Kakko** sekä Diakin hanketyöntekijä **Kitti Kumpulainen**. Toimitus pahoittelee tapahtunutta.

Tilaa Diakonia-lehti vuodelle 2018!

1. Jokapäiväinen leipämme (ilmestyy 2.3.2018)
2. Hyvää tekevä diakonia? (ilmestyy 15.5.2018)
3. Diakoniakentän toimijat (ilmestyy 11.10.2018)
4. Uutta kehittävä diakonia (ilmestyy 21.12.2018)

Tilaamalla lehden pidät sen hengissä! Diakonia on juuri sinun työtäsi tukeva ammattilehti.

Tilaushinta kotimaahan 45 euroa. Tilauksia hoitaa Perry Johansson, perry.johansson (at) ekumenia.fi

rauha maassa – ihmisillä hyvä tahto

Kirkon kasvatusta panostaa kirkko voi olla rauhantyyden edelläkävijä

Rauha on kirkon kasvatuksen teema vuosille 2018–2019. Kutsumme kirkon ja yhteiskunnan kasvattajia toimimaan rauhantekijöinä. Lähdemme siitä, että lapsilla ja nuorilla on oikeus sisäiseen ja ulkoiseen rauhaan, lähellä ja kaukana.

Teemavuodet eivät rajaudu vain kasvatuksen kenttään. Haluamme nostaa seurakuntien työn ytimeen näitä kysymyksiä: voisiko kirkko näyttäytyä tavallisille suomalaisille rauhaa edistävänä yhteisenä rauhattomassa ajassa? Voisiko rauhantyyden yhdistää työalojamme ja koskettaa kaikenikäisiä seurakuntalaisia?

Jarmo Kokkonen

Kirkolla on syvempi ja kestävämpi pohja rauhan edistämiseksi kuin yhdelläkään toisella yhteisöllä, koska ”rauhanohjelma” on kirjoitettu perustehtäväämme. Jeesus kutsui seuraajiaan rauhantekijöiksi ja lupasi heille oman rauhansa. **Paavalin** ohjeen mukaan: ”Jos mahdollista on ja mikäli teistä riippuu, eläkää rauhassa kaikkien ihmisten kanssa.” (Room. 12:18)

Teemme työtä sen hyväksi, että kirkkomme ja yhteiskuntamme ovat huomioon ottavia, rakastavia ja sisäänsä sulkevia. Pyrimme vihapuheen sijasta puhumaan hyvää toisistamme, väittelyn sijasta pyrimme kunnioittavaan keskusteluun. Kutsumme erilaisia ja eri mieltä olevia ihmisiä samaan pöytään, rauhan aterioiden. Rakennamme rauhaa kodeissa, kouluissa, työpaikoilla ja sosiaalisessa mediassa.

Olemme onnistuneet työssämme, kun lapsi tai nuori kertoo, että hänen koulunsa, kotinsa, seurakuntansa ja lähiyhteisönsä ovat turvallisia paikkoja, joissa hän saa kasvaa rauhassa omana itsenään ja omassa tahdissaan. Sitäkin tavoittelemme, että kirkon työntekijä tuntee tekevänsä työtään oman sisimmän rauhasta, levosta ja luottamuksesta käsin.

Nälkä ja köyhyys ovat ihmisten luomia – ja siksi ihmisten ratkaistavissa

Rauha ei ole vain sotatilan poissaoloa. Heprean kielen rauhaa tarkoittava sa-

na *shalom* tarkoittaa kaikinpuolista eheyttä, tasapainoa ja hyvinvointia, ei vain sodan puuttumista. Ihmiset tervehtivät toisiaan toivottamalla rauhaa samalla tavalla kuin me sanomme ”hyvää päivää”. Yhteiskunnallinen rauha on tasa-arvon, demokratian ja yhdenvertaisuuden toteutumista.

Raamatussa rauha kulkee käsikädessä oikeudenmukaisuuden kanssa. Profeetta **Sakarja** kehottaa: ”Puhukaa totta toisillenne! Jakakaa oikeutta totuuden mukaan, niin että rauha vallitsee keskuudessanne.” (Sak. 8:16) Kehotukseen on liitetty selkeä loppaus. Kun ihmiset elävät Jumalan tahdon mukaan, on seurauksena rauha sekä yhteiskunnan elämässä että ihmisten sisäisessä maailmassa.

Rauha-teemavuodet tarjoavat seurakunnille monia mahdollisuuksia puuttua eriarvoisuuteen, epäoikeudenmukaisuuteen ja syrjintään. Kirkon työ painottuu ennaltaehkäisevään matalan kynnyksen toimintaan, esimerkiksi perhekerhoissa, kouluilla ja rippikouluissa.

Rauha voi olla elämäntapa, jolla kunnioitamme toisiamme, säästämme ympäristöä ja luontoa, rakennamme toivoa ja luottamusta ja edistämme vieraanvaraisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Näin toimien ehkäisemme sekä yksityisten ihmisten että ihmisryhmien välisten kysymysten ja ongelmien kärjistymistä. Esimerkiksi kouluruokailu on merkittävä tasa-arvoteko, jota globaalisti ei voida pitää itsestäänselvyytenä. Kou-

rauhaan

luruoan tasosta ja monipuolisuudesta tinkiminen on päättäjiltä säästöä väärässä kohdassa.

Rauha on arjen tasapainoa

Ajallemme on tyypillistä kiinnittää huomiota oman elämän arkisiin valintoihin ja niiden eettisyyteen ja ekologisuuteen. Vegaaninen ruoka kasvattaa suosiotaan, lähiruoasta ollaan valmiita maksamaan enemmän kuin kaukaa tuodusta, ja yritysten eettisyyteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Eettisyys ja ekologisuus eivät ole erillään hengellisyydestä; niihin panostaminen on kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin panostamisesta. Rauha on rikas ja monipuolinen teema, ja työ rauhan puolesta on kokonaisaltaista työtä, shalom-

työtä. Tällaista työtä ovat esimerkiksi Yhteiset keittiöt (yhteinenkeittio.fi), jotka ovat helposti saavutettavia ja kaikille avoimia tiloja, jotka paikalliset toimijat ovat yhdessä perustaneet.

Rauha ei synny siitä, että vahvempi voittaa – ei kansojen välillä, eikä meidän arjessamme. Rauha on totta silloin, kun ihmiset eivät pelkää toi-

siaan, kunnioittavat toisiaan, puhuvat totta toisistaan ja ovat toisiaan kohtaan vieraanvaraisia.

Jarmo Kokkonen

vs. johtaja

Kirkon kasvatus ja perheasiat/
Kirkkohallitus

- #rauha on kirkon kasvatuksen teema vuosille 2018–2019
- Tietoa, materiaaleja ja uutisia osoitteessa **rauhamaassa.fi**
- Keskeiset teemat: somerauha, koulurauha, kasvurauha, rauha kotona ja perheessä, yhteiskuntarauha ja rauha maailmassa, rauha tehdä omaa työtään sekä rauhan hengellinen pohja
- Seurakunta voi luoda painotuksiaan paikallisten tarpeiden pohjalta.
- Toimijat: kirkkohallitus (KKP ja KCSA), Suomen Lähetysseura, Nuori kirkko ry, Piipiaseura, Changemaker ja KUA sekä YMCA Finland. Mukana on myös yhteistyökumppaneita.

Vastaus Kai Henttoselle artikkeliin "Asioita, joista vaietaan", Diakonialehti 2/2017

Minä vaikenen jos olen tietämätön. Käytän isoja korviani kuuntelemiseen, saadakseni tietoa asiasta. Joskus vie aikaa, ennen kuin ymmärrän kuulemani, enkä häpeä sitä. Ei aina tarvitse ilmaista heti mielipiteitään. Joskus kun niin teen, huomaan jälkikäteen, että olisi ensin pitänyt miettiä, mitä tuli sanotuksi. Silloin nousee se häpän tunne, josta mainitsit ja häpeän noustessa alkaa lukuisat selitykset kaivertamaan mieltä, oliko se sanomani sittenkään sopivaa.

Kirjoituksesi herätti minut puolustautumaan ja nyt haluan sanoa jotakin tullen kuulluksi. Mitä tarkoittanet, että diakonian pitäisi olla entistä rohkeammin kirkon julkista teologiaa? Sitäkö, että pitäisimme ääntä juuri niistä asioista, joihin resurssimme eivät riittä, emme ehdi tai unohdukset kun joku keskeytti? Diakoniatyöntekijältä odotetaan aina vain uusia taitoja ja uusiin asioihin suostumista ja mukaan tulemistä. Työn kuva, johon palkattiin, on muuttunut. Se on laajentunut vuosi vuodelta ja osaamista odotetaan kaikkeen mahdolliseen ja mahdottomaan. Taitoja täytyy olla kohtaamaan monen ikäisiä ihmisiä. Olla auttajana, kuulijana, asianhoitajana, ohjelman tuottajana, rippikoulun opettajana, ryhmänohjaajana, hartauden pitäjänä, kriisityöntekijänä ym. Vain diakoniatyössä on taivutta-

va moneen, ja mehän taivumme, olemme siksi siunatut tähän työhön. Mutta myös uupuneita. Sitäkö pitäisi huutaa ääneen?

Tärkein työssämme on ihmisen kohtaaminen. Niin kuin totesit, ehkä hieman sarkastisesti ”kulkea kappaleen matkaa asiakkaan rinnalla, niin kuin uskollinen koira isäntänsä rinnalla”. Oletko halunnut vain kuulla osan totuutta, vai herätätkö tahallaan diakoniatyöntekijän ärtymyksen henkiin? Olisipa työni noin keveää! En pidä asiakasta kohteena, vaan kuljen yhdessä hänen kanssaan. Kuka sitten valikoituu asiakkaaksi? Johdattaako Jumala vai löytääkö asiakas itse? Ovemme ovat avoinna kaikille, jotka apua tarvitsevat ja pyytävät, oli avun pyytäjänä sitten kotipalvelu, sosiaalityöntekijä, omainen tai asiakas itse.

Kappaleen matkaa kuljemme yhdessä sen ajan, kun asiakas minua tarvitsee, en minä häntä. Matkalla on päämääränsä. Asiakas on se, joka matkan pituuden määrää oman tarinansa kera ja kysymyksineen. Minä kuljen hänen matkassaan yhdessä hänen kanssaan etsien ratkaisuja. Hän itse määrittää oman tarpeensa. Työntekijänä minulla on hiljainen rukous, että hän silloisesta tilanteesta selviää, tai pystyy lähemmään luotani huojentunein mielin. Aina ei voi auttaa, ja sekin on kestettävä. Tavoitteenani

on, että hän ainakin on tullut kuulluksi ja nähdyksi.

Yhä enemmän on asiakkaita, joilla on moninaisempia ongelmia kuten sairaudet, päihteet, yksinäisyys, tulevat remontit, pelko, ahdistus, avioerot, ja kuolema mm. Keneltä kysyä neuvoa ja apua? Joku tietää kertoa, että diakoniatyöntekijällä voisi olla aikaa ja on hänellä vielä. Mutta kun siirrymme netin kautta kohtaamaan asiakkaita, kuinka käy heille, joilla ei ole mahdollisuutta älypuheliiniin tai tietokoneisiin. Näin kun on suurimmalla osalla asiakkaistamme. Entä miten lohdutetaan surevaa netin kautta? Miksi tätä ei kukaan nosta esille?

Vielä, kun odotat diakonian työntekijöiden pitävän ääntä ja tarvitsevan yhteistä näkyä, kerro minulle, mistä saamme aikaa niiden etsimiseen, kun yhtäältä tulee toiveita ja vaatimuksia milloin mihinkin. Jos ennen olikin aikaa pohtia työnäkyä, nykyään pohditaan, kuinka ehditään kaikkiin tietokoneohjelmien tuomiin haasteisiin vastata.

Näin lyhyesti vastaan sinulle ja heilutan häntä, kuin kirkolle uskollinen koira. Sitähän diakonia on, odottaen herkkupalaa tai edes rapsutusta kiitokseksi. Onneksi sen saa asiakkailta.

Riitta Türkmen, diakoni

Kirkon monikulttuurisen työn neuvottelupäivillä käytiin lävitse sekä kirkon varhaista historiaa että turvapaikanhakijatilanteen aiheuttamia nykyisen haasteita.

Rajat ylittävä lähimmäisyys

Kirkon monikulttuurisen työn neuvottelupäivillä Keravalla 27.10.2017 tarkasteltiin kahden vuoden takaista, vuoden 2015 pakolaisten vastaanottamista otsikolla "Hätämajoituksesta Aleppon kelloihin – mitä olemme oppineet? Näkökulmia seurakuntien työhön ja sen kehittämiseen".

Tutkijaopettaja **Mikko Malkavaaran** (DIAK) näkökulma oli yhteiskunnallinen ja teologinen, Siilinjärven seu-

rakunnan johtavan diakoniatyöntekijän **Liisa Tiilikaisen** seurakuntien valmiuksien kehittyminen ja kirkkoherra **Kaisa Huhtalan** kirkon yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vaikuttaminen Länsi-Porin seurakunnan näkökulmasta.

Yhteiskunnan ja kirkkohistorian lahjakkaana tulkitsijana Malkavaara johdatti kuulijat muutamissa minuuteissa läpi satojen vuosien kirkkohistorian. Matka alkoi 200-luvulta, jolloin kristityt tulivat tunnetuksi sairaiden palvelustaan. 300-luvulla kris-

tinusko menetti vastakulttuurisen luonteensa ja siitä tuli kulttuuriin kannattaja. Lähetystyön ajatus syntyi, kun valtakulttuurin asemassa ollut kristinusko kohtasi toisen, vähemmistöasemassa olevan kulttuuriin ja uskonnon.

1700-luvun valistuksen aika mursi kirkon monopoliaseman. 1800-luvulla syntynyt ajatus kansallisvaltiosta johti vähitellen kansakuntien kulttuuriseksi yhdenmukaisuudeksi, ihanteeksi, joka omaksuttiin myös Suomessa itsenäistymisen airueksi.

Antti Sepponen

Malkavaara herätti kuulijat ymmärtämään, mitä tämän aatteen takana on: nationalismi. Kansallismielisyys rakennusaineena saa aikaan kaikkien yhteenkuuluvuutta, mutta sen ääri- liikkeet päinvastoin rikkovat sitä erotellen, ketkä kuuluvat kansaan ja ketkä eivät.

Armo kuuluu niin omille kuin vieraille

Malkavaara nosti esiin Vanhan Testamentin teksteistä välittyvän arvopohjan kulttuurin yhtenäisyydestä, perheestä ja kansasta sekä sanoman yhteenkuuluvuutta vahvistavasta ajatuksesta valitusta kansasta, meikäläisyydestä ja toisaalta toiseuden tunnustamisesta.

Vanhassa Testamentissa vieraanvaraisuuden osoittaminen nimenomaan muukalaista kohtaan oli osa yhteistä jaettua ymmärrystä. Ohjeita annettiin muukalaisen rakastamiseen ja vieraanvaraisuuteen. Sadonkorjuusta jätettiin osa köyhille, ja oikeudenmukaisuuden lähtökohtana nähtiin jokainen ihminen Jumalan kuvana. Armon sanoman välittämisessä ylitettiin rajat. Arjessa näytettiin omalla esimerkillä sitä, kuinka armo kuuluu niin omille kuin vieraille.

Uusi Testamentti toi uudet tulkinat rakkaudesta ja kärsimyksestä kehottamalla menemään oman piirin ulkopuolelle. **Luukas** kirjoittaa Laupiaan samarialaisen kertomuksessa muukalaisen toiminnan esimerkiksi lapeudesta. **Matteus** korostaa Vuorisaarnassaan kansalliset rajat ylittävää lähimmäisyyttä. Lähimmäisen luo meneminen ymmärrettiin Kristuksen luo menemisenä.

Vaikeuksien keskellä vastuun kantajiksi

Liisa Tiilikainen, Siilinjärven seurakunnan johtava diakoni, kertoi kuuluneiden kahden vuoden pakottaneen seurakunnan oppimaan no-

peasti uutta. Vuonna 2015 seurakunnassa jouduttiin tilanteeseen, johon ei ollut aikaisempaa toimintamallia. Tiilikainen kuvaili parin vuoden takaista aikaa sumuiseksi, paljon työaikaa ja resursseja kuluttaneeksi jaksoksi.

Tiedon tarve oli valtaisa, vapaaehtoisia auttajia alussa sankoin joukoin ja työn rajaaminen sekä tekeminen ilman mallia vaativaa. Työ piti tehdä ilman budjetoituja varoja ja priorisoida akuuteimmat tarpeet. Vaikeaan tilanteeseen tartuttiin tahdolla ja tekemisellä. Tiilikaisen toteamukset ”äkkiä hyppäämään”, ”ei ollut aikaa miettiä”, ”lähetyssihteerin kanssa mietittiin” kuvasivat hyvin toimintaympäristön haasteellisuutta.

Valmiudet vastaisuuden varalle kehittyivät haasteet voittamalla. Työn tekemisen malliksi muotoutui pian moniammatillinen tiimi: pappi, diakoni, lähetyssihteerin, nuorisotyöntekijä, lapsityöntekijä ja tiedottaja. Kaiken perustana olivat kristinuskon arvot: kristityn tehtävänä on auttaa hädässä olevia.

Vieraanvaraisuutta ja vaikuttamista

Länsi-Porin seurakunnan kirkkoherra Kaisa Huhtala painotti yhteiskunnallisesti vaikuttavaa toimintaa ja kulkemista ihmisen rinnalla. Seurakunnan moniammatillinen tiimi, kansainvälisen työn sihteerin, diakonin ja pappin, olivat olleet aktiivisia ja aikaansaavia yhteistyössä paikallisen vastaanottokeskuksen kanssa ja auttaessaan turvapaikkahakuprosessissa apua tarvitsevia.

Kirkkoturvaprosessissa seurakunnan kirkkoherra oli ollut aktiivinen vaikuttaja suoraan ministeriöön. Ihmisarvon ensisijaisuutta oli nostettu esiin.

Seurakunta oli ollut aktiivinen keskustelija sosiaalisen median eri kanavilla ja erityisesti seurakunnan omalla Facebook-sivulla. Ihmisten kysymykset olivat tulleet näkyviin,

keskustelu oli ollut aktiivista ja näkyvää.

Karjalan evakkojen jälkeläiset ja paljasjalkaiset porilaiset olivat vastaanottaneet ja toivottaneet tervetulleeksi vastaanottokeskuksen ihmiset messuun ja seurakunnan toimintaan, vaikka yhteistä kieltä ei ollutkaan.

Mitä opittiin

Siilinjärven seurakunta oppi paljon parin vuoden takaisesta. Nyt seurakunnassa on selkeästi paremmat valmiudet vastaisuuden varalle ja dokumentoitua tietoa tarvittavan työn sisällöstä. Onnistumisen tärkeimpiä taustatekijöitä olivat onnistunut työnohjaus ja mentorointi. Tilanteessa, jossa työnantajan tuki oli koettu riittämättömäksi, **Marja-Liisa Laihian** tuki Kirkkohallituksesta käsin koettiin erittäin tärkeäksi.

Länsi-Porin seurakunnassa merkitykselliseksi havaittujen asioiden lista on pitkä. Huhtala piti tärkeänä henkilökohtaista kohtaamista, perehtyneisyyttä, asiantuntemusta, vaikuttamista työntekijän työnäkynä, innostuneisuutta ja oma-aloitteisuutta. Huhtala korosti yhdessä toimimista ja paikallisia ekumeenisiä yhteyksiä – sekä ylipäänsä jokaisen työntekijän yksittäistä roolia ja merkitystä fasilitaattorina, toiminnan mahdollistajana ja näkyväksi tekijänä.

Länsi-Porissa huomiota oli kiinnitetty seurakunnan työkalutuuuriin ja toimintaa tiukasti ohjaavaan budjetointiin, piispojen rooliin ja merkitykseen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ja epäonnistumisten aikaansaamien tunnekokemusten käsittelemiseen työn jatkamisen ja työssäjaksamisen edellytyksenä. Näihin toivottiin kiinnitettävän huomiota muissakin seurakunnissa.

Ihmisarvon puolustamista

Kaisa Huhtala antoi kiitosta yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta evan-

gelis-luterilaisen kirkon piispoille sekä Suomen Ekumeeniselle Neuvostolle. Parasta kaiken keskellä oli ollut nähdä, kuinka pappien adressi otettiin ministeriössä vastaan papin ammattitaitoa arvostaen.

Kirkkoturvakäsitteeseen ilmiönä ja käytänteenä Huhtala toivoi kiinnitettävän huomioita. Viranomaisyhteistyössä tapahtuneiden muutosten seurauksena viralliset ohjeistukset kirkkoturvasta ovat nyt vanhentuneet suhteessa nykytilanteeseen.

Huhtala nosti esiin myös valitettavan havainnon: ihmisarvo ei ole kaikissa ev.lut.kirkon rakenteissa yhteisesti jaettu. Kirkkohallituksen ohjeistuksessa paperittomista ihmisistä käytetään sanaa ’laiton’. Huhtala herätteli kuulijoita kirkon sisäiseen vaikuttamiseen. Kovien arvojen aikana ihmisarvon puolustaminen on erityisen tärkeää ja merkityksellistä.

Vastakulttuurisen kristillisyyden aika

Kaisa Huhtala korosti jokaisen työntekijän osallistamista, keskinäistä jakamista ja vapaaehtoisten osallistamista, kannusti näyttämään, ettei mielikuva luterilaisesta kirkosta valkoisten kirkkona, kyvyttömänä uudistua, pidä paikkaansa. Huhtala kutsui kuulijoita: ”Ruvetaan kristityiksi, tekemään.”

Yhteiskunnallinen ja teologinen näkökulma löysivät toisensa Malkavaaran tulkitsessa ajankohtaista tilannetta Suomessa. Nationalismi ei ole kristinuskoa eikä äärimmäisyydessään edes kristillistä. Arvostamani yhteiskunnallisten virtojen tutkija ja teologi totesi nyt olevan vastakulttuurisen toiminnan etsimisen aika.

Virpi Paulanto

kansainvälisyys- ja lähetystyön sihteerin
Vantaankosken seurakunta

Merimieskirkko on Bryssel

Pastori Katri Oldendorffin kanssa palvelevat Brysselin merimieskirkossa muun muassa palveluvastaava Heidi Kvist (vasemmalla) sekä palvelutiimin vuosivapaehtoinen Maija Tikka.

Brysselin EU-korttelien tuntumassa sijaitsee pieni katu, jonka yhden talon seinustalla liehuu Suomen lippu. Merimieskirkko palvelee EU-pääkaupungissa monenlaisia suomalaisia.

– Tämä toimipiste on aika uusi, mutta Belgiassa olemme olleet pitkään. Antwerpenin vilkkaassa satamakaupungissa Suomen Merimieskirkko ry on toiminut yli sata vuotta, kertoo merimiespappi **Katri Oldendorff**.

Kun Suomi vuonna 1995 liittyi EU:n jäseneksi, niin Brysseliin muutti paljon suomalaisia. Näin syntyi tarve saada merimieskirkon toimintaa myös sinne. Oma talo avattiin vuonna 2000.

– Olemme auki kuutena päivänä viikossa, ja toimintamme on monipuolista. Meillä on perhe- ja päiväkerhot sekä muskari. Nuorilla puolestaan on omat iltansa, jotka valmistavat rippikouluun, Oldendorff luettelee.

Aikuisia varten on muun muassa kuoro, improvisaatio-

teatteri sekä käsityö- ja kirjallisuuspiiri. Kahvila, sauna ja tuttuja suomalaisia tuotteita myyvä kauppa ovat monelle tärkeitä siteitä kotimaahan.

– Kahvila ja kauppa ovat myös taloudellisesti meille tärkeitä. Sama koskee suosittuja joulumyyjäisiämme.

Seurakunta valmistelee messun

Brysselin suomalaisten hengellinen elämä keskittyy jumalanpalvelukseen. Se pidetään kahtena sunnuntaina kuu-kaudessa merimieskirkon lähellä sijaitsevassa ekumeenisessa Ylösnousemuksen kappelissa.

– Noin 35 aktiivia on mukana messumme toteuttamisessa. Jotkut laulavat kuorossa, toiset taas palvelevat eri tehtävissä.

Katri Oldendorffin mukaan hengellinen tarjonta ei suinkaan jää oman messun varaan.

– Bryssel on hyvin kansainvälinen kaupunki ja täältä

in suomalaisten tukikohta

löytyy monenlaista tarjontaa. Hartauksia, rukouspiirejä ja keskusteluiltoja pidetään myös englanniksi.

Diakonia- ja sosiaalityötä

Brysselin merimieskirkko tekee paljon sekä diakonista että sosiaalityötä ulkosuomalaisyhteisön ja työkseen maailmalla liikkuvien parissa.

Merkittävä osa rahoituksesta tulee Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:lta.

– Tämä avustus mahdollistaa sen, että meillä on Belgiassa kaksi sosiaalikirjastoja. He tekevät ennaltaehkäisevää, kokoavaa ja korjaavaa sosiaalityötä Belgian ja Luxemburgin suomalaisyhteisön sekä Belgian satamiin saapuvien suomalaisten merenkulkijoiden parissa, Oldendorff toteaa.

Myös kriisityö on osa merimieskirkkojen sosiaalityötä. Kaikkia sosiaalikirjastoreita ja merimiespastoreita koulutetaan jatkuvasti kriisityön eri teemoihin.

– Näin voimme olla avuksi, kun ihmiselle tulee yhteiskunnallisia, työyhteisöä tai henkilökohtaista elämää koskevia ongelmia.

Moni asia mietityttää

Katri Oldendorff on ottanut tavakseen jäädä messun jälkeensä useiksi tunneiksi merimieskirkolle seurakuntalaisten juttukaveriksi. Tarvetta keskusteluille onkin paljon. Monenlaiset asiat askarruttavat suurkaupungin suomalaisia.

– Juuri tänne muuttaneet pohtivat sitä, miten asettuminen sujuu ja miten löytää uuden ystäväpiirin. Entä miten lapset integroituvat?

Pidempään kaupungissa asuneilla on taas omanlaisiaan kysymyksiä. Usein nekin liittyvät jälkikasvuun.

– Brysselin Eurooppa-koulu on vaativa ja se pitää vain yrittää puristaa läpi. Vaihtoehtoja ei oikein ole, koska suomalaisnuorta ei voi laittaa paikallisen ammattikoulun ranskan- tai flaaminkieliselle linjalle.

Moni tuntee huolta Suomeen jääneistä ikääntyneistä vanhemmistaan.

– Myös työn kuormittavuus ja monikansalliset parisuheteet ovat asioita, jotka täällä suomalaisia puhuttavat.

Merimieskirkon väki tekee laitosvierailujakin. Suomalaisia tavataan muun muassa vanhainkodeissa ja vankiloissa.

– Belgian vankilat tarjoavat vangeille vain perusasiat. Ravintolisät ja hygieniatuotteet pitää ostaa itse. Jos suomalaisella vangilla ei ole rahaa, niin voimme auttaa pienillä avustuksilla.

Perheenisäys aktivoi mukaan

Brysselissä asiantuntijatehtävissä työskentelevä **Paavo Mäkinen** toimii merimieskirkossa aktiivisesti. Musiikin ystävä laulaa kirkon kuorossa ja on jäsenenä kirkkoradissa, joka ohjaa koko Belgian merimieskirkon toimintaa.

– Asuin Brysselissä vajaa pari vuotta jo 1990-luvun lopulla mutta palasin välillä töihin Suomeen. Nyt olen täällä toista kertaa.

Mäkisen mielestä on hyvin tärkeää, että paikallisilla suomalaisilla on merimieskirkon kaltainen tukikohta.

– Ensimmäiseen työpaikkaan tulevia ja harjoittelijoita Brysselin vauhdikas kansainvälinen elämä saattaa kiinnostaa enemmän. Yhteys muihin suomalaisiin alkaa korostua siinä vaiheessa, kun saadaan ensimmäiset lapset.

Paavo Mäkinen uskoo, että monelle suomalaiselle kirkon kynnys on Brysselissä matalampi kuin kotimaassa.

– Merimieskirkkoon voi aina tulla, vaikka epäilykset olisivat suurempia kuin usko. Tämä koetaan jotenkin eri tavalla omaksi kirkoksi.

Vesa Keinonen

Vesa Keinonen

Paavo Mäkinen toimii aktiivisesti merimieskirkon piirissä. Hän näkee merimieskirkon työn arvokkaana tukena suomalaisille.

Leipääntynyt usko

Leipä on arkista. Niin jokapäiväistä, että suorastaan leipäännymme siitä puhumiseen: rutiinihommaa! Diakonia ja leipäjonot. Tai Isä meidän -rukous ja elämän leipä - aina näitä samoja. On helppoa ohittaa Jeesuksen sanat tuttuina, pysähtymättä. Niin kuin lukisi ulkoa opeteltuja kielioppitaulukoita.

Ehkä se on myös tapa suojautua, kun sanat tulevat terävinä kohti. Jeesus puhuu itsestään elävänä leipänä. Raaka-ruokana. Ravitsee siis parhaiten sellaisenaan. Meistä on kuitenkin parempi aina vähän kypsennellä, siis yrittää jotenkin tehdä Jeesuksesta helpommin sulateltavaa.

Mutta ei Jeesus muuksi muutu, ei pehmennä sanojaan. Rukoilkaa näin, hän sanoo: Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme.

Leipä on *meidän*, niin kuin Isäkin. Vaikka läntinen kristillinen maailma näyttää elävän veljellisen "tasajaan" periaatteella (isoveljelle eli vahvimmalle ensin ja eniten), muistuttaa Jeesus heti rukousopetuksen jälkeen, ettei parane kerätä aarteita maan päälle ja kiinnittää niihin sydäntään. Toisen jättäminen nälkäiseksi ja tarvitsevaksi on siis väärin häntä kohtaan, mutta tekee suurimman vahingon itselleni: Sitoo sieluni siihen herraan, joka loppujen lopuksi ruostuu olemattomaksi.

Leipä ei ole vain kristillis-pohjaista etiikkaa, se on uskon ydintä. 'Anna meille' kumpuaa rakkauden käskystä: Leipää pyydetään häneltä, jonka nimen pyhyys on juuri tunnustettu ja sitä pyydetään meille, siis lähimmäiselleni ja itselleni. Kristinuskosta ei voi riisua kumpaakaan ulottuvuutta repimättä rikki koko sanomaa.

Missä on aarteeni, missä sydämeni? Assisin Fransiskus tapasi ajatella, että kaikki hyvä tulee Jumalalta ja se kuuluu palauttaa Jumalalle. Hyvän kuuluu kiertää, sillä kukaan ei lopulta omista mitään. Toisin sanoen leipä, jonka käsiini saan, on aina tarkoitettu yhteiseksi ja siunaa minuakin vain murrettuna. Kun sydämeni on kiinni Jumalassa, en omista mitään, mutta kaikki on käytössäni. En siis jaa omaa varsin rajalista hyvyyttäni, vaan Jumalan loppumatonta rakkautta.

Hanna-Kaisa Hartala